QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 16 ta' Diċembru, 2019

Numru 3

Rikors kostituzzjonali numru 81/2018 RGM

Onor. Adrian Delia bħala Kap tal-Oppożizzjoni u bħala Kap tal-Partit Nazzjonalista

v.

L-Avukat Ġenerali

1. Dan huwa appell tal-attur minn sentenza mogħtija fl-14 ta' Mejju 2019 mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kompetenza kostituzzjonali li ċaħdet talbiet tiegħu biex il-qorti tordna lill-konvenut jagħtih kopja sħiħa ta' rapport ta' inkjesta maġisterjali u jippubblika l-atti tal-inkjesta, u biex tiddikjara illi l-*proviso* tal-art. 518 tal-Kodiċi Kriminali u t-tħaddim ta' dak il-*proviso* huma bi ksur tal-jeddijiet tal-attur imħarsa taħt l-artt. 41 u 45 tal-Kostituzzjoni ta' Malta ["il-Kostituzzjoni"] u l-artt. 10 u 14 tal-

Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali ["il-Konvenzjoni"]. Il-fatti relevanti huma dawn:

2. Kienet saret inkjesta maġisterjali fuq talba tal-Prim'Ministru ta' Malta dwar allegazzjonijiet magħmula dwar l-istess Prim'Ministru, dwar membru tal-familja tiegħu u dwar persuni oħra. Meta tlestiet l-inkjesta l-atti relativi ngħataw lill-konvenut, l-Avukat Ġenerali, kif trid il-liġi, u l-konvenut ħabbar dan fi stqarrija li għamel fil-21 ta' Lulju 2018 permezz tad-Dipartiment tal-Informazzjoni. Minnufih wara, il-Prim'Ministru wkoll ħareġ stqarrija u wera x-xewqa tiegħu li l-inkjesta tiġi pubblikata iżda għaraf illi d-deċiżjoni jekk l-inkjesta tiġix pubblikata tmiss lill-Avukat Ġenerali. L-attur ukoll iddikjara li l-inkjesta kellha tiġi pubblikata kollha kemm hi.

3. Fit-22 ta' Lulju 2018, imbagħad, l-Avukat Ġenerali għamel din l-istqarrija:

> »L-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, filwaqt li jirreferi għall-għeluq tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.* li saret dwar:
>
> »1. jekk is-Sinjura Michelle Muscat hix l-*Ultimate Beneficial Owner* ta' *Egrant Inc.*;
>
> »2. jekk il-prim Ministru jew membri tal-familja tiegħu jew John Dalli, Keith Schembri u Konrad Mizzi għandhomx kontijiet bankarji f'*Pilatus Bank*; u
>
> »3. jekk kinux involuti f'xi transazzjonijiet finanzjarii suspett-użi fi ħdan *Pilatus Bank* jew f'atti ta' korruzzjoni jew ta' ħasil ta' flus ma' persuni mill-Ażerbajġan f'*Pilatus Bank*,
>
> »u filwaqt li jirreferi wkoll għad-diversi sejħiet għall-pubblikazzioni tar-rapport tal-istess inkjesta;
>
> »qed jippubblika l-konklużjonijiet prinċipali u l-kummenti tal-għeluq ta' dik l-inkjesta flimkien ma' din l-istqarrija.
>
> »Il-pubblikazzjoni qed tkun limitata għall-konklużjonijiet prinċipali u għall-kummenti tal-għeluq biex jiġi limitat l-indħil fir-riservatezza ta'

terzi estraneji li jissemmew inċidentalment f'partijiet oħra tar-rapport tal-inkjesta kif ukoll biex jiġu mħarsa investigazzjonijiet oħrajn relatati.

»L-Avukat Ġenerali jiddikjara wkoll li laqa' t-talba li saritlu mill-Prim Ministru biex, bħala l-persuna li kienet għamlet it-talba biex issir din l-inkjesta, ikollu kopja tar-rapport.«

4. L-attur igħid illi, fil-fehma tiegħu, hemm x'juri li membri tal-gvern u esponenti tal-partit li qiegħed fil-gvern għandhom f'idejhom dokumenti mill-atti tal-inkjesta li ma ġewx pubblikati u li bis-saħħa ta' hekk qiegħed isir "rappurtaġġ selettiv ta' informazzjoni da parti ta' esponenti tal-Gvern, kif ukoll esponenti tal-Partit Laburista [li] qiegħed joħloq żbilanċ politiku serju favur il-Gvern u favur l-istess Partit Laburista, u dan b'detriment għall-Oppożizzjoni u għall-Partit Nazzjonalista". Igħid ukoll illi "d-diskrepanza bejn l-informazzjoni reża disponibbli mill-intimat Avukat Ġenerali lill-Onorevoli Prim Ministru u, għaldaqstant, lill-esponenti tal-Gvern u tal-Partit Laburista wkoll, u bejn dik ristretta u limitata reża disponibbli pubblikament lill-Kap tal-Oppożizzjoni, tim-mina u timmilita kontra l-prinċipju ta' trasparenza, liema kunċett huwa l-bażi tal-operat u tat-tħaddim mistenni minn soċjetà demokratika".

5. L-attur għalhekk talab illi hu wkoll jingħata kopja tal-atti kollha tal-inkjesta għar-raġuni illi "l-aċċess da parti tar-rikorrent għall-inform-azzjoni mitluba huwa meħtieġ u essenzjali sabiex huwa jitqiegħed f'qagħda li jutilizza din l-informazzjoni sabiex iwettaq l-obbligi u d-dmirijiet derivanti mill-kariga kostituzzjonali tiegħu *qua* Kap tal-Oppoż-izzjoni, kif ukoll sabiex ikun jista' jirregola ruħu fid-dawl ta' kwalunkwe riżultanzi ulterjuri derivanti mill-inkjesta maġisterjali relativa, senjata-ment id-dritt tiegħu li jissalvagwardja l-interessi relativi għall-operat tal-Oppożizzjoni nfisha, kif ukoll l-interess pubbliku in ġenerali".

6. Iżda l-Avukat Ġenerali ċaħad it-talba u b'kontro-protest tal-31 ta' Lulju 2018 bi tweġiba għall-protest ġudizzjarju tal-attur tas-26 ta' Lulju 2018 fisser illi, għalkemm jagħraf illi l-inkjesta hija "materja ta' interess pubbliku … peress illi taffettwa l-eżerċizzju tal-kariga ta' Prim Ministru", l-interess pubbliku kien imħares billi ngħatat kopja tar-rapport sħiħ lill-Prim Ministru u bil-pubblikazzjoni tal-konklużjoniiet ewlenin. Għalhekk ċaħad it-talba tal-attur bis-saħħa tad-diskrezjoni li jagħtih l-art. 518 tal-Kodiċi Kriminali:

> »**518.** L-atti u d-dokumenti tal-qorti ta' ġustizzja kriminali ma jistgħu jintwerew lil ħadd, lanqas ma jistgħu jingħataw kopji tagħhom, mingħajr permess speċjali tal-qorti, ħlief lill-Avukat Ġenerali, lill-partijiet fil-kawża jew lill-avukat jew prokuratur legali li jkun awtorizzat mill-istess partijiet; imma dawk l-atti kollha li jkunu nqraw fil-qorti bil-miftuħ jista' jarahom kull min irid u jistgħu jingħataw kopji tagħhom, bil-ħlas tad-dritt soltu:
>
> »Iżda proċessi verbali u kull xiehda u dokumenti mdaħħlin magħhom għandhom jintwerew, u kopji tagħhom jingħataw, biss fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali u bil-ħlas ta' dawk id-drittijiet li jistgħu jiġu stabbiliti mill-Ministru responsabbli għall-ġustizzja skont l-artikolu 695.«

7. L-attur igħid illi din id-disposizzjoni tal-liġi u / jew it-tħaddim tagħha fil-kuntest tal-fatti tal-kawża tallum huwa bi ksur tal-jedd tiegħu għal ħarsien kontra trattament diskriminatorju, taħt l-art. 45 tal-Kostituzzjoni u l-art. 14 tal-Konvenzjoni, kif ukoll tal-jedd tiegħu li jirċievi u jingħata aċċess għal informazzjoni, taħt l-art. 10 tal-Konvenzjoni. Għalhekk fetaħ din il-kawża u talab illi l-qorti:

> »1. tordna lill-intimat Avukat Ġenerali, … anke pendenti l-eżitu ta' din il-kawza, sabiex immedjatament igħaddi u jipprovdi lir-rikorrenti kopja sħiħa tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali … … …;
>
> »2. tiddikjara li d-dettami tal-proviso tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, *ossia* d-diskrezzjoni assoluta li jgawdi minnha l-intimat Avukat Ġenerali *ai termini* tal-istess artikolu tal-liġi, u/jew l-applikazzjoni u t-tħaddim tal-istess diskrezzjoni, *ossia* r-rifjut tal-intimat Avukat Ġenerali li jipprovdih b'aċċess u/jew li

jipprovdih b'kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.*, u/jew in-nuqqas tiegħu li jippubblika kopja tagħhom fl-intier tagħhom, jikkostitwixxu vjolazzjoni tad-drittijiet sanċiti fl-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali (l-artikolu 14 tal-Ewwel Skeda tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta) u/jew fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta;

»3. tiddikjara li d-dettami tal-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, *ossia* d-diskrezzjoni assoluta li jgawdi minnha l-intimat Avukat Ġenerali *ai termini* tal-istess artikolu tal-liġi, u/jew l-applikazzjoni u t-tħaddim tal-istess diskrezzjoni, *ossia* r-rifjut tal-intimat Avukat Ġenerali li jipprovdih b'aċċess u/jew li jipprovdih b'kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.*, u/jew in-nuqqas tiegħu li jippubblika kopja tagħhom fl-intier tagħhom, jikkostitwixxu vjolazzjoni tad-drittijiet sanċiti fl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali (l-Artikolu 10 tal-Ewwel Skeda tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta) u/jew fl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta;

»4. tordna lill-intimat Avukat Ġenerali sabiex, prevja kwalsijasi dikjarazzjoni meqjusa opportuna f'dan ir-rigward, jottempra ruħu mad-direttivi li jistgħu talvolta jitqiesu bħala meħtieġa fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' dan il-każ, u/jew li tipprovdi lill-esponenti bir-rimedji meqjusin opportuni sabiex jitiqegħed f'qagħda li jwettaq id-dmirijiet u l-obbligi derivanti mill-kariga kostituzzjonali tiegħu;

»5. tordna konsegwentement lill-intimat Avukat Generali sabiex jippubblika kopja tal-atti tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.* mingħajr dewmien sabiex hu jitqiegħed f'qagħda li jwettaq id-dmirijiet u l-obbligi derivanti mill-kariga kostituzzjonali okkupata minnu.«

8. L-Avukat Ġenerali wieġeb hekk:

»… … …

»2.1 Illi, *in linea* preliminari, l-azzjoni odjerna hija abbużiva tal-proċess ġudizzjarju u tal-proċess kostituzzjonali billi r-rikorrent qiegħed jadopera proċedura straordinarja bħal ma hija l-proċedura odjerna meta, jekk dak li qed jissottometti huwa validu, għandu għad-disposizzjoni tiegħu rimedji ordinarji sabiex iħares id-drittijiet pretiżi minnu.

»Illi sostanzjalment f'din il-kawża r-rikorrent qiegħed jilmenta mill-eżercizzju tad-diskrezjoni da parti tal-esponent fit-termini tal-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali.

»Illi tali eżercizzju ta' diskrezzjoni dwar lil min tiġi rilaxxjata kopja ta' proċess verbal ta' inkjesta hija rivedibbli *ai termini* tal-artikolu 469A tal-Kap 12.

»F'dan ir-rigward, l-esponent jeċċepixxi l-intempestività tal-azzjoni *in vista* tan-nuqqas ta' eżawriment tar-rimedji ordinarji da parti tar-

rikorrent u l-esponenti għalhekk jistieden lil dina l-onorabbli qorti sabiex tiddeklina milli teżerċita l-ġurisdizzjoni kostituzzjonali u l-ġurisdizzjoni taħt l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kap. 319) tagħha u dan *ai termini* tal-*proviso* għall-artikolu 4(2) tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropeja u tal-artikolu 46 (2) tal-Kostituzzjoni rispettivament;

»2.2 Illi fil-mertu u mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponenti jibda biex jirrileva illi l-artikolu 518 tal-Kodici Kriminali jipprovdi fl-ewwel paragrafu tiegħu dwar min jista' jara l-atti u d-dokumenti tal-qrati kriminali. Illi bħala principju ġenerali dan l-artikolu jipprovdi għall-projbizzjoni assoluta tal-aċċess għall-atti ġudizzjarji tal-qrati kriminali ("L-atti u d-dokumenti tal-qorti ta' ġustizzja kriminali ma jistgħu jintwerew lil ħadd, lanqas ma jistgħu jingħataw kopji tagħhom"). Dik il-projbizzjoni hija mxellfa biss meta jingħata permess speċjali mill-qorti jew meta l-aċċess jingħata lill-Avukat Ġenerali, lill-partijiet fil-kawża jew lill-avukat jew prokuratur legali li jkun awtorizzat mill-istess partijiet filwaqt li huwa stipulat ukoll li l-atti kollha li jkunu nqraw fil-qorti fil-miftuh jista' jarahom kulħadd.

»Illi l-proċessi verbali u l-atti tal-inkjesti maġisterjali huma trattati speċifikatament fil-*proviso* tal-artikolu 518 li jipprovdi tassattivament li aċċess għal dawn l-atti ġudizzjarji (relatati mal-investigazzjoni ta' reati serji) jista' jingħata biss fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali. Dan ifisser li tali dokumenti m'humiex aċċessibbli pubblikament u ħadd ma għandu *a priori* dritt li jarahom ħlief skont il-ġudizzju tal-Avukat Ġenerali.

»Illi għalhekk il-punt tat-tluq huwa li jiġi eżaminat il-ħsieb tal-leġislatur (ir-*ratio legis*) wara tali divjet. Illi essenzjalment il-leġislatur ried li jżomm kemm jista' jkun kunfidenzjali l-inkjesta maġisterjali. Dan sabiex tiġi rispettata l-preżunzjoni tal-innoċenza, sabiex ma jkunx hemm intralċ fl-investigazzjonijiet li jkunu jridu jsegwu l-inkjesta jew meta jkunu ser jinħarġu akkużi kontra xi persuni, skont il-każ.

»Illi huwa f'każijiet eċċezzjonali ferm li tittratta materja ta' interess nazzjonali li l-esponenti awtorizza l-pubblikazzjoni tal-proċess verbal jew l-konklużjonijiet tal-istess (il-pubblikazzjoni tal-atti kollha u d-dokumenti tal-inkjesta magisterjali f'tali każijiet ma tingħatax).

»Illi ma hemm l-ebda dubbju li l-inkjesta maġisterjali li għaliha ssir riferenza fir-rikors promotur taqa' fl-isfera ta' interess pubbliku *stante* li kienet tirreferi għall-persuna li tokkupa l-kariga ta' Prim Ministru li hija l-ogħla kariga eżekuttiva tal-pajjiż. Illi huwa fl-interess pubbliku li l-poplu jkun mgħarraf bl-eżitu ta' tali inkjesta maġisterjali u dan peress li l-pubbliku għandu kull dritt li jkun infurmat bil-konklużjonijiet ta' inkjesta li taffettwa l-eżerċizzju tal-ogħla kariga eżekuttiva tal-istat.

»Madankollu dan ma jfissirx illi la darba jkun hemm dak l-interess pubbliku biex il-poplu jkun informat allura għandhom jiġu injorati d-drittijiet u l-interessi soċjali l-oħra kollha li jkun hemm involuti bħal ma huma l-preżunzjoni tal-innoċenza, l-protezzjoni ta' informazzjoni li tkun ingħatat b'sigriet, il-protezzjoni tad-dritt għar-riservatezza u l-ħtieġa li jkunu protetti investigazzjonijiet u prosekuzzjonijiet sussegwenti.

»Illi għalhekk l-argument tar-rikorrent fis-sens illi la darba hemm dak li jsejjaħ interess nazzjonali li l-inkjesta tiġi pubblikata fl-intier tagħha allura dan għandu jsir minkejja kollox u in partikolari minkejja l-obbligu

li wieħed jirrispetta d-drittijiet u l-ħtiġijiet soċjali l-oħra kollha involuti huwa fallaċi. L-eserċizzju ta' diskrezzjoni impost mill-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali jinvolvi s-sejbien ta' bilanċ liema bilanċ qatt ma jista' jitqies li jkun instab jekk interess wieħed (u *cioè* l-interess li jsir dibattitu pubbliku dwar ir-rapport kollu tal-inkjesta fih x'fih) jipprevali fuq id-drittijiet u l-interessi soċjali l-oħra kollha mingħajr ma jkun neċessarju jew proporzjonat li dan isir.

»Huwa veru illi f'demokrazija l-poplu għandu dritt li jkun informat b'avvenimenti importanti fil-ħajja pubblika u politika tal-pajjiż iżda dan ma jfissirx illi dak id-dritt ma għandux jiġi moderat mill-ħtieġa tar-rispett għal drittijiet oħra. Altrimenti ċerti drittijiet bħall-preżunzjoni tal-innoċenza, id-dritt tar-riservatezza, u d-dritt għall-protezzjoni ta' informazzjoni mogħtija b'siġriet jispiċċaw kompletament.

»2.3 Illi in kwantu r-rikorrent jallega diskriminazzjoni in konfront tiegħu *stante* li l-Prim Ministru ngħata kopja tal-atti tal-inkjesta maġisterjali filwaqt li r-rikorrent ma ngħatax tali kopja, l-esponenti jibda biex jirrileva li l-Prim Ministru ngħata biss kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali u *cioè* tal-proċess verbal u mhux tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali. Illi dan il-fatt kien ukoll ikkomunikat lir-rikorrenti fl-*email* tal-esponenti fejn għamilha ċara li dak li ngħata lill-Prim Ministru kien ir-rapport. Illi dan ifisser li dak li qiegħed jintalab mir-rikorrenti fir-rikors promotur huwa ċar li jmur saħansitra *oltre* dak li kien ingħata lill-Prim Ministru u għalhekk ċertament li l-paragun ta' sitwazzjonijiet identiċi li huwa neċessarju sabiex wieħed jibda jitkellem fuq diskriminazzjoni huwa karenti.

»Il-pretensjoni tar-rikorrent hija għalhekk mibnija fuq idea fallaċi tal-ħtiġijiet u tal-bilanċi li jesiġi t-tħaddim tas-sistema demokratiku u t-twettiq tad-drittijiet fondamentali.

»Lanqas ma huwa rilevanti l-argument tar-rikorrent illi huwa kellu dritt għar-rapport tal-inkjesta għax bħala Kap tal-Oppożizzjoni huwa jwettaq kariga u funzjoni kostituzzjonali. Il-fatt illi wieħed iwettaq kariga kostituzzjonali ma jagħti ebda dritt illi wieħed jingħata aċċess għal kull dokument tal-prosekuzzjoni jew ukoll tal-Gvern. Ir-regoli u l-proċeduri parlamentari huma ċari u joħorġu wkoll mil-liġi u l-parametri tad-dritt għal aċċess għal dokumenti huma definiti u ma jistgħux jiġu estiżi biss abbażi ta' allegazzjoni ġenerika fis-sens illi r-rikorrent qed jiġi mċaħħad milli jeżerċita xi kariga kostituzzjonali għax ma għandux xi dokument li l-liġi ma tagħtih ebda dritt għalih.

»Ir-rikorrent jezerċita l-kariġa kostituzzjonali tiegħu fil-qafas tal-liġi u tal-Kostituzzjoni u għalhekk *inter alia* tal-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali u tal-artikolu 91(3) tal-Kostituzzjoni li jipprovdi illi:

> »"(3) Fl-eżerċizzju tas-setgħat tiegħu biex jistitwixxi, jagħmel u jwaqqaf proċeduri kriminali u ta' kull setgħat oħra mogħtija lilu b'xi liġi f'termini li jawtorizzawh li jeżerċita dik is-setgħa fil-ġudizzju individwali tiegħu l-Avukat Ġenerali ma jkun suġġett għad-direzzjoni jew kontroll ta' ebda persuna jew awtorità oħra."

»Għad li dan is-sub-artikolu ma jfissirx illi l-Avukat Ġenerali huwa 'l fuq mil-liġi in kwantu għall-ħtiega ta' rispett tad-drittijiet fondamentali, ifisser għall-inqas illi l-Avukat Ġenerali jezerċita d-diskrezzjoni tiegħu fuq il-ġudizzju individwali tiegħu biss u ma jistax jiġi tenut li naqas għax mexa b'mod arġinat u mhux b'mod illi jqanqal id-dibattitu politiku akkost ta' kollox. Dik ħaġa li jrid jaraha, jiddeċidiha u jerfagħha hu, kif

tgħabbih il-Kostituzzjoni u l-parametri tal-ezercizzju ta' drittijiet u funzjonijiet oħra huma arġinati b'dak il-poter u responsabbilità, sakemm dan tal-aħħar ma jivvjolax id-drittijiet fondamentali.

»Għalhekk l-argument fis-sens illi l-eżerċizzju tad-diskrezjoni tal-Avukat Ġenerali tikser id-drittijiet fondamentali għax tirrestrinġi lir-rikorrent fl-eżerċizzju tal-funzjonijiet tiegħu kif irid hu, huwa *non sequitur* għax huwa ovvju illi l-qafas legali u kostituzzjonali jirrestrinġi diversi detenturi ta' karigi milli jagħmlu li jridu.

»Illi l-esponenti jissottometti li r-rikorrenti jonqos ukoll milli jindika fuq liema kawżali jew stat huwa allegatament ġie diskriminat iżda jħalli din il-kwistjoni biss għall-immaġinazzjoni fis-sens li jħalli lill-qorti tassumi hi l-kawżali. Illi anke fuq dina r-raġuni biss l-ilment tar-rikorrenti ma jistax jiġi kkunsidrat. F'dan ir-rigward l-esponent jissottometti wkoll illi huwa neċessarju illi sabiex wieħed jitkellem fuq diskriminazzjoni jrid ikun qiegħed jipparaguna sitwazzjonijiet li ma humiex oġġettivament differenti u li l-paragun isir fuq il-bażi ta' '*like with like*' u *cioè* li wieħed irid iqabbel persuni f'sitwazzjonijiet identiċi jew sostanzjalment identiċi u jispjega kif dawn ingħataw trattament differenti. *Di più*, l-esponent jissottometti illi huwa prinċipju stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea illi mhux kull "distinzjoni" neċessarjament tammonta għal "diskriminazzjoni" fis-sens tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni.

»Illi l-protezzjonijiet kostituzzjonali u tal-Konvenzjoni Ewropea kontra d-diskriminazzjoni ma jissarfux f'obbligu li f'każ li tingħata kopja ta' proċess verbal lill-persuna direttament konċernata fl-inkjesta allura tali kopja jiġi li awtomatikament u bi dritt għandha tingħata lil xi terza persuna li ma tkunx fl-istess sitwazzjoni tal-persuna li lilha tkun ġiet rilaxxjata tali kopja. Illi huwa evidenti li s-sitwazzjoni tal-Prim Ministru fir-rigward tal-inkjesta maġisterjali in kwistjoni hija għal kollox differenti minn dik tar-rikorrenti u tal-pubbliku in ġenerali. La r-rikorrenti u lanqas il-pubbliku in ġenerali ma kien fil-mira diretta tad-domandi speċifiċi li indirizzat l-inkjesta u li kien biss il-Prim Ministru li, kif iddikjara li kien ser jagħmel *a priori* mal-ftuħ ta' l-inkjesta, kellu jieħu deċiżjonijiet kruċjali dwar il-kariga tiegħu (l-ogħla kariga eżekuttiva tal-pajjiż) wara l-konklużjoni ta' inkjesta u skond ir-riżultanzi tal-istess. Illi mill-banda l-oħra kull persuna oħra inkluż ir-rikorrenti kellu jkun informat bil-konklużjonijiet tal-inkjesta, liema konklużjonijiet ġew fil-fatt pubblikati mill-esponent fl-intier tagħhom; però dan ma jġibx bħala konsegwenza xi dritt fil-pubbliku kollu, inkluż ir-rikorrent, li l-inkjesta tiġi pubblikata bid-dettalji kollha tagħha.

»Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponenti jagħmel ukoll riferenza għall-artikolu 45(7) u (8) tal-Kostituzzjoni u li effettivament jirrendu l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni inapplikabbli għas-sitwazzjoni odjerna u dan *stante* illi (a) id-distinzjoni bejn il-posizzjoni tal-Prim Ministru u dik ta' persuni oħra inkluż dik tar-rikorrenti hija raġjonevolment gjustifikabbli f'soċjetà demokratika *in vista* tal-konnessjoni u l-impatt partikolari tal-inkjesta fuq l-eserċizzju tal-kariga tal-Prim Ministru; (b) anke f'każ li dina l-onorabbli qorti jidhrilha li n-nuqqas ta' pubblikazzjoni tar-rapport sħiħ tal-inkjesta jitqies (biss għall-grazzja tal-argument) li huwa 'restrizzjoni' fuq il-libertà tal-espressjoni, dik ir-restrizzjoni hija fi kwalunkwe każ permessa mill-artikolu 41(2) tal-Kostituzzjoni u għalhekk l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni ma japplikax dwarha in forza tas-subartikolu 45(7) tal-Kostituzzjoni; u (ċ) deċiżjoni dwar pubblikazzjoni *o meno* ta' inkjesta maġisterjali hija

deċiżjoni li tikkonsisti fl-esercizzju ta' diskrezzjoni dwar l-għemil jew tmexxija ta' proċeduri kriminali (liema proċeduri jekk jiġu istitwiti jkunu bażati fuq dik l-inkjesta u huma direttament impattati minnha) u għalhekk l-applikazzjoni għaliha tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni hija ukoll eskluża fit-termini tas-subartikolu (8) tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni.

»Illi fl-ambitu tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea meta b'deċiżjoni tiegħu l-esponenti kkonċeda li tingħata kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali lill-Prim Ministru fil-kariga uffiċjali tiegħu filwaqt li jiġu pubblikati għall-pubbliku in ġenerali il-konklużjonijiet u r-rimarki tal-għeluq tal-istess rapport, huwa bl-ebda mod ma wettaq diskriminazzjoni kontra r-rikorrent jew kontra l-pubbliku in ġenerali iżda li għamel huwa li ddistingwa l-posizzjoni partikolari tal-Prim Ministru minħabba l-impatt partikolari li l-inkjesta maġisterjali seta' kellha fuq l-eżerċizzju tal-kariga tiegħu b'mod esklussiv.

»Illi minkejja li b'mod suġġettiv persuna tkun tħoss li għandha dritt għal kopja ta' dokument madankollu ċaħda ta' tali talba ċertament li ma tissarrafx f'leżjoni tad-dritt fondamentali tal-individwu u dan *stante* li m'huwiex dritt u wisq inqas ma hu dritt fondamentali li wieħed ikollu kopja ta' proċess verbal u wisq inqas hemm diskriminazzjni jekk kopja ta' proċess verbal tiġi rilaxxjata lill-persuna li tkun direttament interessata, speċjalment meta dan isir minħabba l-eżerċizzju tal-kariga eżekuttiva tagħha.

»Illi jsegwi għalhekk li ma hemm l-ebda leżjoni tal-artikoli 45 tal-Kostituzzjoni u 14 tal-Konvenzjoni Ewropea kif allegat mir-rikorrent.

»2.4 Illi in kwantu r-rikorrent jallega ksur tad-dritt tal-libertà tal-espressjoni kif protett permezz tal-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta billi ma ngħatax kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali, l-esponenti jirrileva fl-ewwel lok li d-dritt li wieħed jirċievi informazzjoni kif protett mid-dritt tal-libertà tal-espressjoni ma japplikax għal informazzjoni li persuna ma tkunx trid tittrasmettiha lil ħaddiehor iżda japplika biss dwar ir-riċezzjoni ta' informazzjoni u idejat li min ikun qiegħed jibgħathom ikun irid hekk jibgħathom. Isegwi għalhekk li l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta li jitrattaw id-dritt għall-libertà tal-espressjoni huma irrilevanti fil-kuntest tal-fatti odjerni fejn l-Avukat Ġenerali, *in vista* tal-interess pubbliku fl-inkjesta maġisterjali, iddeċieda li jippubblika l-konklużjonijiet u r-rimarki tal-għeluq tal-proċess verbal filwaqt li minħabba l-effett partikolari li din l-inkjesta maġisterjali jista' jkollha fuq l-eżerċizzju tal-kariga tal-Prim Ministru li jokkupa l-ogħla kariga eżekuttiva tal-istat irilaxxa kopja sħiħa tal-proċess verbal lill-istess Prim Ministru. Illi kif diġà ntqal aktar 'il fuq f'din ir-risposta l-esponenti ma rrilaxxax kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali lill-Prim Ministru.

»Mingħajr preġudizzju għall-premess qiegħed jiġi eċċepit li anke kieku stess għall-grazzja tal-argument kellu jiġi konċess li l-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni huma applikabbli, il-limitazzjoni fuq l-aċċess għall-informazzjoni kontenuta fil-parti tal-proċess verbal li ma ġietx pubblikata hija ġustifikata *in linea* ma dak li jipprovdu dawn l-artikoli.

»Illi l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea kif ukoll l-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, filwaqt illi jenunċjaw bħala dritt fondamentali d-

dritt tal-libertà tal-espressjoni, jkomplu biex jirrikonoxxu li dan id-dritt ma huwiex wieħed assolut u jiċċirkoskrivu f'liema każijiet huwa permissibbli mill-istess artikoli li jkun leċitu li jsiru limitazzjonijiet jew interferenzi fl-eżerċizzju ta' dak id-dritt b'mod preskritt mil-liġi. Għal-hekk huwa evidenti illi d-dritt protett b'dana l-artikolu m'huwiex wieħed assolut iżda hemm certi restrizzjonijiet illi l-istat jista' b'mod pro-porzjonat jimponi fir-rigward tal-eżerċizzju tiegħu abbażi ta' raġunijiet speċifiċi u meta dan ikun provdut mil-liġi.

»L-esponenti jissottometti illi l-istat igawdi ċertu marġini ta' apprezza-ment sabiex jillimita dan id-dritt. Kif dejjem gie ritenut mill-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem dawn ir-restrizzjonijiet huma permissibbli meta jkunu preskritti b'liġi, isiru għal għan leġittimu u jkunu neċessarji f'soċjetà demokratika.

»Illi kif intwera aktar 'il fuq f'din ir-risposta, l-artikolu 518 tal-Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta jitratta l-aċċess għall-atti u d-dokumenti tal-qrati ta' ġustizzja kriminali u jillimita l-aċċess għall-Avukat Generali, għall-partijiet fil-kawża u għall-avukat jew prokuratur legali li jkunu qegħdin jippatroċinaw lill-partijiet. L-artikolu 518 tal-Kap. 9 jipprovdi wkoll li l-atti li jkunu nqraw fil-qorti bil-miftuħ jista' jarahom kull min irid u jistgħu jingħataw kopji tagħhom. L-istess artikolu jipprovdi wkoll dwar l-aċċess għall-proċessi verbali u *cioè* f'dawk l-istanzi fejn ma jkunx hemm kawża u f'kaz ta' inkjesta maġisterjali li tikkonsisti f'dokument tal-awtoritajiet investigattivi u ta' prosekuzzjoni, il-liġi tafda l-aċċess għal tali dokumenti fid-diskrezzjoni tal-esponent.

»Illi minn qari anke superficjali tal-artikolu 518 tal-Kap. 9 jirriżulta li jekk wieħed jikklassifika l-limitazzjoni tal-aċċess għall-atti tal-inkjesta maġisterjali, inkluż l-proċess verbal, bħala 'restrizzjoni' *ai termini* tal-artikolu 10 tal-Konvenzjoni u tal-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ma għandu jkun hemm l-ebda dubju li tali restrizzjoni hija waħda preskritta b'liġi bil-konsegwenza li l-ewwel rekwiżit impost mill-artikoli kostituzz-jonali u tal-Konvenzjoni Ewropea huwa sodisfatt.

»Illi għal dak li jirrigwarda t-tieni rekwiżit, u *cioè* l-għan wara l-miżura, il-legittimità u n-neċessità ta' dan l-għan huwa wkoll ampjament sodisfatt: ma hemm l-ebda dubju li l-għan wara l-miżura huwa, *inter alia*, sabiex ma jkun hemm l-ebda intralċ mal-investigazzjoni kriminali u sabiex f'każ li persuna tkun ikkommettiet reat tali persuna twieġeb għall-għemil tagħha quddiem il-qrati kompetenti b'mod li jkun hemm protezzjoni tal-preżunzjoni tal-innoċenza u f'kaz li l-inkjesta tkun tiżvela informazzjoni kunfidenzjali jew sigrieta din ma tiġix reża pubblika mingħajr ma jkun hemm bżonn soċjali li jsir hekk.

»Illi għal dak li jirrigwarda t-tielet rekwizit u *cioè* l-ħtieġa f'soċjetà demokratika marbuta mat-test tal-proporzjonalità, l-esponenti jissotto-metti li l-miżura hija imposta għall-iskop li jiġu protetti d-drittijiet ta' terzi ('id-dritt għar-reputazzjoni jew drittijiet ta' ħaddiehor' u sabiex tiġi evitata d-diżordni – artikolu 10(2) tal-Konvenzjoni; u 'fl-interess tal-ordni pubbliku' u 'sabiex jiġu protetti r-reputazzjonijiet, drittijiet u libertajiet ta' persuni oħra, jew il-ħajja privata ta' persuni li jkollhom x'jaqsmu ma' proċeduri legali, jigi evitat il-kxif ta' tagħrif riċevut sigriet, tiġi miżmuma l-awtorità u l-indipendenza tal-qrati' – artikolu 41(2)(*a*)(i) u (ii) tal-Kostituzzjoni).

»Illi jsegwi għalhekk li ma hemm l-ebda leżjoni ta' dawn l-artikoli.

»3. Ir-rimedju mitlub mir-rikorrenti

»Illi bħala rimedju għall-allegata vjolazzjoni, ir-rikorrenti qiegħed jitlob (a) ordni pendenti s-smigħ tal-azzjoni odjerna li jingħata kopja sħiħa tar-rapport; (b) rimedju dikjaratorju ta' leżjoni; u (ċ) ordni sabiex l-esponenti jippubblika kopja tal-atti tal-inkjesta maġisterjali.

»Illi fil-fehma tal-esponenti l-ilqugħ tat-talba tar-rikorrenti għall-għoti tal-ordni sabiex pendenti s-smigħ tal-azzjoni odjerna jingħata kopja sħiħa tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali jkun ifisser li b'tali ordni dina l-onorabbli qorti tkun iddeċiediet il-vertenza definittivament qabel ma bdiet tinstema' l-kawża! Għala qiegħed jingħad hekk? Qiegħed jingħad hekk *stante* li dak li effettivament qiegħed jitlob ir-rikorrenti huwa li jingħata kopja tar-rapport flimkien mal-atti tal-inkjesta maġisterjali u li għalhekk jekk fil-pendenza tas-smiegħ tal-kawża odjerna tingħata tali ordni jkun ifisser li r-rimedju finali li qiegħed jintalab ikun ingħata digà *qabel* ma dina l-onorabbli qorti jkollha l-opportunità teżamina *funditus* l-allegazzjonijiet ta' vjolazzjoni miġjuba quddiemha. F'dan ir-rigward issir riferenza għall-provvediment fl-ismijiet <u>Mario Borg *v.* L-Avukat Ġenerali</u> (rikors kostituzzjonali 43/2016JRM) tal-14 ta' Ġunju 2016 fejn il-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fis-sede kostituzzjonali tagħha f'kuntest ta' talba għall-għoti ta' miżura provviżorja ċaħdet talba għall-ħruġ ta' miżura provviżorja wara li osservat illi "terga' u tgħid, waħda mit-talbiet ewlenin tar-rikorrent fil-każ tal-lum (l-ewwel waħda fir-rikors promotur) hija li din il-qorti tordna li r-rikorrent jinħeles mill-ħabs. Bit-talba li qiegħed jagħmel f'dan ir-rikors għall-għoti ta' rimedju provviżorju, il-qorti qiegħda effettivament tintalab tiddeċiedi l-mertu tal-imsemmija talba qabel ma l-każ għadu ġie trattat quddiemha".

»Illi f'kuntest ta' kawża kostituzzjonali f'każ li jiġi ravviżat ksur ir-rimedju li dejjem għandu jingħata huwa wieħed dikjaratorju u f'ċertu każijiet jingħata wkoll rimedju monetarju sabiex jirrimedja l-vjolazzjoni. Madankollu r-rikorrenti qiegħed jitlob lil dina l-onorabbli qorti sabiex tmur *oltre* minn dak ir-rimedju, rimedju li jmur 'il bogħod mir-rimedju li jingħata f'kawżi kostituzzjonali mill-qrati nostrani kif ukoll mill-Qorti Ewropea meta qiegħed jistieden lil dina l-onorabbli qorti sabiex tordna li l-atti tal-inkjesta maġisterjali jiġu pubblikati u reżi pubbliċi bħala rimedju. Illi ċertament li tali rimedju jmur lilhinn minn dak li jaħsbu għalihom id-disposizzjonijiet tal-Konvenzjoni u l-Kostituzzjoni u dan kif dejjem ġew interpretati fil-ġurisprudenza bil-konsegwenza li dina l-onorabbli qorti qiegħda tiġi mitluba li tmur *oltre* dak li huwa mitlub minnha u *oltre* l-funzjonijiet tagħha. Illi għalhekk, dejjem mingħajr preġudizzju għall-premess, l-esponent jissottometti illi anke f'każ ta' leżjoni r-rimedju qatt ma jista' jkun il-pubblikazzjoni tal-proċess verbal b'mod illi biex jingħata rimedju r-rikorrent jiġu skartati jew perikolati d-drittijiet ta' ħaddiehor u interessi soċjali, inkluż tas-sistema ġudizzjarju li jimmeritaw li jiġu protetti.

4. Illi jsegwi li l-lanjanzi u t-talbiet kollha tar-rikorrenti għandhom jiġu miċħuda.«

9. L-ewwel qorti iddeċidiet hekk:

»Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-intimat fejn eċċepixxa l-intempestività tal-azzjoni.

»Tilqa' l-eċċezzjonijiet l-oħra tal-intimat.

»Tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrent.

»B'applikazzjoni tal-artikolu 223(3) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, tordna li kull parti tbati l-ispejjeż tagħha.«

10. Ir-raġunijiet li wasslu lill-qorti għal din id-deċiżjoni ġew imfissra hekk fis-sentenza li minnha sar l-appell:

»<u>Eċċezzjoni preliminari – azzjoni intempestiva – rimedju ordinarju taħt l-artikolu 469A</u>

»… … …

»<u>Id-diskrezzjoni mogħtija lill-Avukat Ġenerali bis-saħħa tal-artikolu 518 tal-Kap. 9</u>

»Għalkemm fit-talbiet tiegħu r-rikorrent qed jattakka sew il-liġi li tagħti lill-intimat id-diskrezzjoni mertu tal-kawża odjerna kif ukoll id-deċiżjoni meħuda mill-intimat bis-saħħa tad-diskrezzjoni lilu mogħtija bl-artikolu 318 tal-Kap. 9, fil-kors tat-trattazzjoni tal-kawża b'mod partikolari fit-trattazzjonijiet finali r-rikorrent wera li l-lanjanzi tiegħu huma fir-rigward tal-mod kif l-intimat eżerċita d-diskrezzjoni tiegħu fil-konfront tar-rikorrent aktar milli fir-rigward tal-liġi *per se*. … … …

»Qabel ma jiġi trattat il-mertu tat-talbiet tar-rikorrent tajjeb li jiġu delineati l-karatteristiċi partikolari tal-inkjesta *in genere*.

»<u>L-*in genere* - it-Tieni Titolu tal-Kodiċi Kriminali (Kap. 9)</u>

»Fil-kawża odjerna r-rikorrent qed jitlob lill-qorti tordna lill-intimat jippubblika kopja sħiħa tal-atti tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpanija *Egrant Inc.*, inkluż il-proċess Vverbal redatt mill-maġistrat inkwirenti fl-inkjesta *Egrant*.

»Taħt il-liġi Maltija, l-inkjesta *in genere* huwa eżerċizzju ta' investigazzjoni kompjut mill-maġistrat inkwirenti fejn l-iskop primarju ta' tali eżerċizzju huwa li tinġabar u tiġi preżervata evidenza dwar avvenimenti li jkunu seħħew u li jagħtu lok għal investigazzjoni mill-maġistrat inkwirenti bl-iskop primarju jkun dak ta' preservazzjoni ta' evidenza ta' dak li jkun seħħ sabiex jekk jiġi stabbilit li jkun seħħ reat allura dik l-evidenza tkun tista' titressaq matul il-proċess ġudizzjarju penali relattiv.

»… … …

»L-inkjesta *in genere* hija essenzjalment investigazzjoni dwar it-traċċi materjali tar-reat. Fl-istadju ta' inkjesta *in genere* ħadd ma huwa akkużat bir-reat. Jista' jkun li waqt l-inkjesta jkun hemm persuna li hija suspettata li wettqet ir-reat iżda li ma tkunx għadha tresqet quddiem il-qorti akkużata b'reat. Fi kliem l-artikolu 555 tal-Kodiċi Kriminali *in genere* hija definita bħala "is-suġġett materjali tar-reat".

»Ir-referenza għall-Maġistrat tal-Għassa fl-*in genere* mhix indikazzjoni ta' maġistrat sedenti fil-qorti iżda ta' maġistrat fil-kapaċità tiegħu bħala "maġistrat". Din hija litteralment investigazzjoni mwettqa mill-maġistrat fil-kapaċità tiegħu stess.

»… … …

»Il-*Procès-Verbal*

»Dmir ieħor ewlieni tal-maġistrat li jmexxi l-investigazzjoni, li huwa rekwiżit *sine qua non* għall-investigazzjoni tal-*in genere*, huwa t-tfassil tal-*procès-verbal*. Dan jikkonsisti fil-ġbir u l-preservazzjoni tal-evidenza diretta jew indiretta kollha li l-maġistrat ikun jista' jindika bħala pertinenti għall-investigazzjoni li jkun qiegħed jikkonduċi. Huwa marbut ukoll mad-dmir skont l-artikolu 558(1) li mal-iskoperta ta' kwalunkwe dokument relatat ma' xi reat, għandhom jittieħdu passi biex tiġi żgurata l-eżistenza u l-preservazzjoni tiegħu u jitfassal *procès-verbal*, magħruf bħala *repertus*. Ir-regoli relatati mal-*procès-verbal* japplikaw ukoll għar-*repertus*. Ikun xi jkun ir-riżultat finali tal-imsemmija investigazzjoni, il-Maġistrat tal-Għassa huwa obbligat li jħejji l-proċess verbal.

»… … …

»L-irwol tal-Avukat Ġenerali waqt l-*in genere*

»*Ai termini* tal-artikolu 546(5) u (6) tal-Kodiċi Kriminali, fil-bidu tal-inkjesta *in genere* l-irwol tal-Avukat Ġenerali huwa kemmxejn indirett u dan peress li l-maġistrat għandu fi żmien tlett ijiem tax-xogħol minn meta irċieva ir-rapport, id-denunzja jew il-kwerela bil-miktub (*notitia criminis*) igħaddi kopja tal-istess lill-Avukat Ġenerali.

»Hekk kif il-*procès-verbal* ikun konkluż mill-maġistrat dan jiġi mgħoddi lill-Avukat Ġenerali fi żmien tlett ijiem tax-xogħol u dan peress li l-uffiċċju tal-Avukat Ġenerali huwa meqjus bħala d-detentur tal-*procès-verbaux*. L-Avukat Ġenerali jgħaddi sabiex jeżamina l-atti; huwa f'dan l-istadju li jemerġu s-setgħat tiegħu. L-Avukat Ġenerali għandu jibgħat lura permezz ta' nota dawk l-atti lill-maġistrat meta fil-fehma tiegħu jkun jinħtieġ li l-investigazzjoni tissokta.

»Is-subartikolu (4) tal-artikolu 569 tal-Kapitolu 9 jagħmilha ċara li "l-Avukat Ġenerali ma għandux jitħarrek sabiex jesibixxi dawk l-atti" formanti l-*procès-verbal*. Il-qorti tifhem li l-iskop wara dan il-provvediment huwa sabiex tiġi evitata l-possibilità milli tiġi mittiefsa (intralċ) xi evidenza dwar investigazzjonijiet jew proċeduri penali li jkunu għadhom għaddejjin.

»… … …

»… … … il-liġi telenka numru ta' salvagwardji u dan minħabba n-natura teknika, kunfidenzjali u sensittiva tal-*procès-verbal* u tal-proċedura kollha, inkluż għalhekk min xehed u x'ingħad fix-xiehda tagħhom. Huwa evidenti illi l-inkjesta maġisterjali u sussegwentement il-proċess verbal huma kunfidenzjali, bis-salvagwardji li tipprovdi l-liġi stess. In-natura sigrieta u kunfidenzjali ta' dawn il-proċeduri fil-fatt tagħti poter ieħor lill-Avukat Ġenerali kif stabbilit fl-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali:

> »"L-atti u d-dokumenti tal-qorti ta' ġustizzja kriminali ma jistgħu jintwerew lil ħadd, lanqas ma jistgħu jingħataw kopji tagħhom, mingħajr permess speċjali tal-qorti, ħlief lill-Avukat Ġenerali, lill-partijiet fil-kawża jew lill-avukat jew prokuratur legali li jkun awtorizzat mill-istess partijiet; imma dawk l-atti kollha li jkunu nqraw fil-qorti bil-miftuħ, jista' jarahom kull min irid u jistgħu jingħataw kopji tagħhom, bil-ħlas tad-dritt soltu:

> »"Iżda proċessi verbali u kull xiehda u dokumenti mdaħħlin magħhom għandhom jintwerew, u kopji tagħhom jingħataw biss fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali u bil-ħlas ta' dawk id-drittijiet li jistgħu jiġu stabbiliti mill-Ministru responsabbli għall-ġustizzja skont l-artikolu 695."

»<u>Artikolu 10 tal-Konvenzjoni (artikolu 10 tal-Ewwel Skeda tal-Kap. 319) u artikolu 41 tal-Kostituzzjoni</u>

»… … …

»Ir-rikorrent jilmenta li ġaladarba l-kariġa tiegħu u *cioè* dik ta' Kap tal-Oppożizzjoni hija msawra fuq l-artikolu 90 tal-Kostituzzjoni ta' Malta huwa għandu l-funzjoni ta' *watchdog* tal-operat tal-Eżekuttiv. Jikkontendi illi, sabiex ikun jista' (a) jeżerċita l-obbligi u d-dmirijiet derivanti mill-Kostituzzjoni; (b) jirregola ruħu fid-dawl ta' kwalunkwe riżultanzi ulterjuri li ħarġu mill-inkjesta fis-sens illi jissalvagwardja l-interessi relattivi għall-operat tal-Oppożizzjoni nfisha; u (ċ) jipproteġi l-interess pubbliku in ġenerali, huwa jeħtieġ li jkollu kopja tal-inkjesta. Huwa josserva wkoll li apparti l-interess pubbliku hemm ukoll l-interess politiku għall-Oppożizzjoni u għall-Partit Nazzjonalista u dan peress li fil-konklużjonijiet tal-inkjesta jissemmew persuni politiċi, persuni pubbliċi u persuni li huma involuti fit-tmexxija tal-Eżekuttiv.

»Fir-rigward tad-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali meta irrifjuta li jagħti lir-rikorrent kopja tal-proċess verbal, ir-rikorrent jilmenta li ġaladarba huwa qiegħed jiġi mċaħħad milli jkollu kopja kompluta tal-inkjesta, id-dritt tiegħu li jirċieivi aċċess għall-informazzjoni qiegħed jiġi leż. Għalhekk ir-rikorrent qiegħed jinsisti li d-diskrezzjoni li jgawdi minnha l-Avukat Ġenerali taħt l-artikolu 518 u/jew l-applikazzjoni u t-tħaddim tal-istess diskrezzjoni fil-kuntest tal-fattispecie tal-każ huma leżivi għad-drittijiet fundamentali tiegħu li jkollu aċċess għall-informazzjoni. Fid-dawl tas-suespost ir-rikorrent qiegħed jitlob lill-qorti "tiddikjara li d-dettami tal-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, *ossia* d-diskrezzjoni assoluta li jgawdi minnha l-intimat Avukat Ġenerali *ai termini* tal-istess artikolu tal-liġi, u/jew l-applikazzjoni u t-tħaddim tal-istess diskrezzjoni, *ossia* r-rifjut tal-intimat Avukat Ġenerali li jipprovdih b'aċċess u/jew li jipprovdih b'kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.*, u/jew in-nuqqas tiegħu li jippubblika kopja tagħhom fl-intier tagħhom, jikkostitwixxu vjolazzjoni tad-drittijiet sanċiti fl-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali (l-artikolu 14 tal-Ewwel Skeda tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta) u/jew fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta".

»Sabiex isaħħaħ l-argument tiegħu ir-rikorrent ikkwota minn numru estensiv ta' każistika li ingħatat mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fir-rigward ta' ġurnalisti u organizzazzjonijiet attivi f'soċjetà ċivili li jwettqu d-dmirijiet tagħhom bħala *watchdog* tal-operat tal-Eżekuttiv. Isostni illi stabbilit dan id-dritt fundamentali fir-rigward ta' ġurnalisti u għaqdiet non-governativi, "dan ir-raġunament għandu, *multo magis*, japplika ghar-rigward tad-dmirijiet u tal-obbligi konnessi mal-kariga kostituzzjonali tar-rikorrent, *qua public watchdog* tal-operat tal-Eżekuttiv, *ossia* tal-Gvern u tal-addetti tiegħu".

»Ir-rikorrent isostni illi għal każ tiegħu għandhom japplikaw il-prinċipji stabbiliti fil-kawża <u>Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary</u> (appl. nru

18030/11) deċiża mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fit-8 ta' Novembru 2016.

»Taħt il-kappa *The purpose of the information request* ir-rikorrent jispjega li dan ir-rekwiżit huwa marbut mal-qadi tad-dmirijiet u obbligi tiegħu bħala Kap tal-Opożizzjoni u Kap tal-Partit Nazzjonalista. Jispjega wkoll li tali aċċess huwa meħtieġ sabiex ikun jista' jaqdi lir-rwol tiegħu bħala *watchdog* tal-Ezekuttiv.

»Fir-rigward *The nature of the information request*, ir-rikkorent josserva li m'hemmx kontestazzjoni lanqas mill-Avukat Ġenerali li l-informazzjoni hija waħda ta' interess pubbliku. Ir-rikorrent jilmenta li l-irwol fil-vesti tiegħu kemm bħala Kap tal-Oppożizzjoni, kif ukoll bħala Kap tal-Partit Nazzjonalista huwa li jaġixxi bħala *watchdog* u "dan billi jipprovdi informazzjoni lill-pubbliku bl-iskop li jitqanqal *an informed public debate*, li, fl-aħħar mill-aħħar, jikkostitwixxi s-sisien ta' soċjetà demokratika u tar-*rule of law*''. Taħt din il-kappa jispjega wkoll li l-Avukat Ġenerali infurmah li l-inkjesta tiġi rilaxxata *inter alia* lil persuni li huma vittmi ta' reat; madanakollu r-rikorrent josserva li kien hemm sitwazzjonijiet magħrufa bħal ta' *Paqpaqli* u *Plus One* fejn il-Ministru tal-Ġustizzja kien għamel konferenza stampa fuq iż-żewġ inkjesti. Ir-rikorrent jemmen li dan il-każ mhu xejn differenti u għalhekk għandu jkollu aċċess għall-informazzjoni.

»Finalment fuq l-aħħar rekwiżit li l-informazzjoni hija *ready and available*. ir-rikorrent josserva li r-rapport tal-inkjesta huwa konkluż u għalhekk huwa aċċessibbli.

»Ir-rikorrent jilmenta wkoll illi d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali fil-konfront tiegħu hija nieqsa mill-proporzjonalità. Jsostni wkoll illi l-Avukat Ġenerali naqas milli jressaq provi li rifjut għall-aċċess lir-rikorrent kien meħtieġ f'soċjetà demokratika. Ikompli biex jgħid ukoll li l-Avukat Ġenerali ma ressaq l-ebda prova tal-kontenut innifsu tar-rapport tal-inkjesta u li naqas ukoll milli juri li r-rifjut kien l-unika mod li bih seta' jilħaq l-għan minnu invokat.

»L-Avukat Ġenerali jsejjes il-pożizzjoni tiegħu fuq il-fatt li d-dritt tal-libertà tal-espressjoni tapplika meta l-persuna li tagħti l-informazzjoni jew ideat tkun trid li dik l-informazzjoni jew idea tintbagħat u għalhekk fil-każ odjern l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni u l-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni huma inapplikabbli.

»Jissottometti illi r-rikorrent m'għandux dritt jinvoka l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni għaliex id-dritt hemm sanċit huwa għal persuna li tkun teħtieġ l-informazzjoni mitluba sabiex tinvestiga hija stess jew sabiex tikkomunika lil ħaddieħor informazzjoni dwar kwistjonijiet ta' interess pubbliku. L-Avukat Ġenerali josserva fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu li r-rikorrent ma weriex li d-"dokument huwa neċessarju għalih sabiex jinvestiga kwistjonijiet fl-interess pubbliku"; li ntwera iżda huwa li l-inkjesta maġisterjali iridha sempliċiment għaliex il-Prim Ministru għandu kopja u allura huwa għandu jkollu l-istess informazzjoni li għandu l-Prim Ministru.

»Mingħajr preġudizzju għal dan, l-Avukat Ġenerali jisħaq li d-dritt protett fl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni u artikolu 41 tal-Kostituzzjoni m'huwiex wieħed assolut u fil-każ odjern ir-rifjut tal-aċċess għall-informazzjoni huwa ġustifikat kif jipprovdu l-istess artikoli u dan fid-dawl ukoll li l-istat igawdi minn ċertu marġini ta' apprezzament. Fit-

termini tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 l-Avukat Ġenerali għandu diskrezzjoni jillimita aċċess għall-proċess verbal u għalhekk din tissodisfa r-rekwiżit li r-restrizzjoni hija preskritta b'liġi. Fir-rigward tal-għan għal din ir-restrizzjoni, l-Avukat Ġenerali jinsisti li l-għan qiegħed hemm *in vista* li jeħtieġ jiġi żgurat li ma jkunx hemm intralċ mal-investigazzjonijiet li għaddejjin, tkun protetta l-preżunzjoni tal-innoċenza u li ma jkunx hemm żvelar ta' informazzjoni kunfidenzjali jew sigrieta. L-Avukat Ġenerali jgħid li anke t-tielet rekwiżit impost bil-Konvenzjoni huwa sodisfat u li l-protezzjoni ta' drittijiet ta' terzi hija meħtieġa f'soċjeta demokratika.

»L-Avukat Ġenerali jinsisti li wieħed għandu jagħmel distinzjoni bejn dokumenti amministrattiv u atti ġudizzjarji ta' natura kriminali – inkjesta maġisterjali ma tinkwadrax bħala dokument amministrattiv jew dokument li qiegħed jinżamm minn awtorità amministrativa għal skopijiet ta' amministrazzjoni pubblika; l-inkjesta maġisterjali hija dokument tal-investigazzjoni u tal-prosekuzzjoni li abbażi tiegħu imexxu l-proċeduri ġudizzjarji penali jew jitkomplew l-investigazzjonijiet mill-pulizija kif diretta f'tali rapport. Fuq din il-linja, l-Avukat Ġenerali wkoll josserva li r-rapport tal-maġistrat fin-natura tiegħu huwa kunfidenzjali u li għalih ma japplikax l-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni peress li d-dokument huwa investigazzjoni kriminali meħtieġa għal skopijiet ta' dritt penali u ta' prosekuzzjoni. Huwa għalhekk li r-rikorrent ma jistax jistrieħ fuq is-sentenzi minnu kkwotati peress li dawk is-sentenzi kienu jikkonċernaw talbiet għall-aċċess ta' informazzjoni li jikwadraw taħt il-liġi li tirregola l-libertà tal-informazzjoni.

»L-Avukat Ġenerali jittratta wkoll it-test tan-neċċesità. Taħt dan il-punt intqal li fil-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem l-għan tal-ġurnalist għal aċċess għal dokument huwa sabiex ikun jista' jippubblika artikolu fil-*media* sabiex jinforma lill-pubbliku jew jikkrea dibattitu pubbliku; ir-rikorrent irid l-aċċess għal konsum personali tiegħu sabiex huwa stess jagħmel skrutinju tar-rapport maġisterjali. L-Avukat Ġenerali osserva li l-konklużjonijiet prinċipali tal-inkjesta (u *cioè* li kienu jirrispondu għad-domandi kollha li saru lill-maġistrat inkwirenti) ġew minnu ippubblikati *verbatim* u dan huwa biżżejjed sabiex tissodisfa l-element tal-interess pubbliku.

»Rigwardanti d-deskrizzjoni li qiegħed jagħti lilu nnifsu r-rikorrent u *cioè* ta' *watchdog*, l-Avukat Ġenerali jissottometti li "l-Qorti Ewropea attribwiet id-deskrizzjoni ta' *watchdog* lil persuni partikolari bħal ġurnalisti u *NGOs* li xogħolhom huwa essenzjalment ġurnalismu investigattiv jew li jmexxu 'l quddiem ċertu inizjattivi [...]. Il-kunċett qatt ma ġie applikat mill-Qorti Ewropea biex jiġi asserit xi dritt ta' aċċess għal dokumenti ta' investigazzjoni kriminali u fil-fatt huwa paċifiku illi l-istadju tal-investigazzjonijiet kriminali huwa ġeneralment kopert bis-sigriet istruttorju kullimkien. [...] Illi fil-fehma tal-esponent abbażi tal-kuncett ta' *watchdog* kif espress mill-Qorti Ewropea ma jistax jiġi attribwit lir-rikorrenti xi dritt li jingħata aċċess għal atti ġudizzjarji li bħala regola ħadd ma għandu dritt għalihom. Fil-kamp tal-investigazzjonijiet kriminali dak id-dritt lanqas lil hekk imsejħa *watchdogs* ma japplika".

»L-Avukat Ġenerali, b'referenza għall-fatt li ġew ippublikati r-rapport maġisterjali fil-każ ta' *Paqpaqli* u *Plus One*, jispjega li dak kien sar għaliex ir-rapport kien konklussiv u kien jindika kontra min kellhom jittieħdu passi kriminali, *a contrario* tal-każ odjern. L-Avukat Ġenerali

josserva li meta wieħed jiżen ir-riskju ta' intralċ fl-investigazzjoni tal-pulizija mal-interess tar-rikorrent li jkollu kopja tar-rapport, il-miżien ixaqleb lejn il-protezzjoni tal-investigazzjoni u kien għalhekk li ma għaddiex kopja lir-rikorrent. Jispjega li huwa, min-naħa l-oħra, għadda kopja lill-Prim Ministru, "minħabba r-rabta li l-inkjesta kellha mal-eżekuzzjoni tad-dmirijiet tiegħu fl-ogħla kariga eżekuttiva fil-pajjiż u li minħabba fiha huwa kien talab l-inkjesta u ddikjara li ma kienx ikompli fil-kariga kieku instab illi hemm xi xrara ta' verità f'dak li ġie allegat dwar martu u allura effetivament dwaru".

»Dwar is-sottomissjoni tar-rikorrent li l-intimat seta' ikkonsidra li jippubblika r-rapport tal-inkjesta wara li jagħmel eżerċizzju ta' tħassir ta' informazzjoni (*redacting*), l-intimat jikkontendi illi din xorta tati lok għal problemi u dan għaliex l-artikolu 518 ma jagħtix il-fakoltà li jkun hemm tħassir ta' informazzjoni mill-inkjesta (jiġifieri *redacted*). Jissotto-metti wkoll illi li kieku ħarġet *redacted* kien ikun hemm l-ispekulazz-jonijiet ta' x'ġie mħassar.

»<u>Konsiderazzjonijiet tal-qorti.</u>

»Ikkunsidrat;

»Id-dritt fundamentali tal-libertà ta' espressjoni huwa wieħed mid-drittijiet fundamentali tal-bniedem li fuqhom tistrieħ kull soċjetà demokratika. Huwa għalhekk illi bħala tali dritt fundamentali huwa protett mill-ogħla liġi ta' pajjiżna kif ukoll bil-Konvenzjoni.

»… … …

»Il-qorti ġiet adita sabiex, fl-ewwel lok, taħt il-kappa tal-allegat ksur tad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni protett bl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u bl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem (artikolu 10 tal-Ewwel Skeda tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta) teżamina:-

»i) jekk il-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta li r-rikorrent jiddeskrivi bħala "d-diskrezzjoni assoluta" tal-Avukat Ġenerali

»u/jew

»ii) jekk ir-rifjut tal-Avukat Ġenerali li jgħati lir-rikorrent, fil-kwalità tiegħu ta' Kap tal-Oppożizzjoni u Kap tal-Partit Nazzjonalista, kopja sħiħa tal-process verbal ippreparat mill-maġistrat Inkwirenti fl-Inkjesta *Egrant Inc*.

»u/jew

»iii) in-nuqqas tal-Avukat Ġenerali li jippubblika kopja "fl-intier" tar-rapport tal-inkjesta *Egrant*

»humiex leżivi tad-dritt fundamentali tar-rikorrent magħruf bħala d-dritt għal-liberatà tal-espressjoni ħielsa.

»Ir-rikorrent jistrieħ fost l-oħrajn fuq is-sentenza mogħtija mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fit-8 ta' Novembru 2016 fl-ismijiet <u>Magyar Helsinki Bisottag *v.* Hungary</u>. Dik is-sentenzal hija meqjusa bħala *landmark decision* peress illi stabbiliet illi f'ċerti ċirkostanzi d-dritt fundamentali għall-libertà tal-espressjoni jinkludi d-dritt għall-inform-azzjoni. Fil-qosor, dik il-kawża kienet tikkonċerna talba magħmula minn grupp fl-Ungerija imsejjaħ *Magyar Helsinki Bizottsag* (*Hungarian Helsinki Committee* (*HHC*)), organizzazzjoni non-governativa bażata f'Budapest, li talbet lill-awtoritajiet Ungeriżi u *cioè* 28 awtorità poli-

zjeska imxerrda mal-Ungerijia, l-ismijiet ta' *ex officio public defenders* u n-numru ta' każijiet li kull wieħed u waħda minnhom ġew assenjati f'sena partikolari, liema informazzjoni ġiet mitluba bħala parti minn studju li kienet qed tagħmel dwar is-sistema tal-avukati tal-għajnuna legali f'dak il-pajjiż. *Magyar Helsinki Bizottsag* kienet għamlet talba għall-informazzjoni *ai termini* tad-*Data Act* tal-1992 tal-Ungerijia. Il-*Hungarian Helsinki Committee* talab din l-informazzjoni għaliex kien qed jaħdem fuq proġett sabiex jiddetermina jekk kienx hemm diskre-panzi bejn il-listi mogħtija mill-awtoritajiet tal-pulizija u l-listi mogħtija mill-assoċjazzjonijiet tal-avukati f'dak il-pajjiż. Żewġ dipartimenti tal-pulizija irrifjutaw li jagħtu l-informazzjoni rikjesta u peress li l-għaqda non-governativa tilfet l-appell li għamlet quddiem il-qrati tal-Ungerija ipproċediet quddiem il-Qorti ta' Strasburgu.

»Fid-deċiżjoni tagħha tat-8 ta' Novembru 2016 il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem għamlet is-segwenti konklużjonijiet:-

»1) irrikonoxxiet lill-għaqda non-governativa bħala *public watchdog* b'missjoni sabiex tipproteġi fost l-oħrajn is-saltna tad-dritt;

»2) f'ċerti ċirkostanzi d-dritt tal-aċċesss għall-informazzjoni huwa strumentali sabiex jiġi eżerċitat id-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni kif protett bl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni;

»3) il-qorti ma rrikonoxxietx id-dritt għall-informazzjoni bħala xi dritt fundamentali awtonomu u lanqas irrikonoxxiet li hemm xi dover fuq l-istati sabiex ikunu pro-attivi fid-disseminazzjoni ta' informazzjoni ta' interess pubbliku.

»F'dik il-kawża l-qorti ta' Strasburgu irriteniet illi:-

> »"(v) The Court's approach to the applicability of Article 10
>
> »"149. Against the above background, the Court does not consider that it is prevented from interpreting Article 10 § 1 of the Convention as including a right of access to information.
>
> »"150. The Court is aware of the importance of legal certainty in international law and of the argument that States cannot be expected to implement an international obligation to which they did not agree in the first place. It considers that it is in the interest of legal certainty, foreseeability and equality before the law that it should not depart, without good reason, from precedents laid down in previous cases (see *Mamatkulov and Askarov*, cited above, § 121, and *Chapman v. the United Kingdom* [GC], no. 27238/95, § 70, ECHR 2001-I). Since the Convention is first and foremost a system for the protection of human rights, regard must also be had to the changing conditions within Contracting States and the Court must respond, for example, to any evolving convergence as to the standards to be achieved (see *Biao v. Denmark* [GC], no.38590/10, § 131, 24 May 2016).
>
> »"151. From the survey of the Convention institutions' case-law …, it transpires that there has been a perceptible evolution in favour of the recognition, under certain conditions, of a right to freedom of information as an inherent element of the freedom to receive and impart information enshrined in Article 10 of the Convention.
>
> »"152. The Court further observes that this development is also reflected in the stance taken by international human-rights bodies,

linking watchdogs' right of access to information to their right to impart information and to the general public's right to receive information and ideas.

»"153. Moreover, it is of paramount importance that according to the information available to the Court nearly all of the thirty-one member States of the Council of Europe surveyed have enacted legislation on freedom of information. A further indicator of common ground in this context is the existence of the Convention on Access to Official Documents.

»"154. In the light of these developments and in response to the evolving convergence as to the standards of human rights protection to be achieved, the Court considers that a clarification of the *Leander* principles in circumstances such as those at issue in the present case is appropriate.

»"155. The object and purpose of the Convention, as an instrument for the protection of human rights, requires that its provisions must be interpreted and applied in a manner which renders its rights practical and effective, not theoretical and illusory (see *Soering,* cited above, § 87). As is clearly illustrated by the Court's recent case-law and the rulings of other human-rights bodies, to hold that the right of access to information may under no circumstances fall within the ambit of Article 10 of the Convention would lead to situations where the freedom to "receive and impart" information is impaired in such a manner and to such a degree that it would strike at the very substance of freedom of expression. For the Court, in circumstances where access to information is instrumental for the exercise of the applicant's right to receive and impart information, its denial may constitute an interference with that right. The principle of securing Convention rights in a practical and effective manner requires an applicant in such a situation to be able to rely on the protection of Article 10 of the Convention.

»"156. In short, the time has come to clarify the classic principles. The Court continues to consider that "the right to freedom to receive information basically prohibits a Government from restricting a person from receiving information that others wish or may be willing to impart to him". Moreover, "the right to receive information cannot be construed as imposing on a State positive obligations to collect and disseminate information of its own motion". The Court further considers that Article 10 does not confer on the individual a right of access to information held by a public authority nor oblige the Government to impart such information to the individual. However, as is seen from the above analysis, such a right or obligation may arise, firstly, where disclosure of the information has been imposed by a judicial order which has gained legal force (which is not an issue in the present case) and, secondly, in circumstances where access to the information is instrumental for the individual's exercise of his or her right to freedom of expression, in particular "the freedom to receive and impart information" and where its denial constitutes an interference with that right."

»<u>Ir-rwol tar-rikorrent</u>:

»Jekk ir-rikorrent *qua* Kap tal-Oppożizzjoni u Kap tal-Partit Nazzjonalista jikkwalifikax bħala *Public Watchdog* fit-termini tal-ġurisprudenza kostituzzjonali u konvenzjonali

»Fil-kawża odjerna ir-rikorrent jirritjeni illi fil-vesti tiegħu ta' Kap tal-Oppożizzjoni u Kap tal-Partit Nazzjonalista jikwalfika fi kliem il-Qorti Ewropea bħala *public watchdog*. L-intimat Avukat Ġenerali ma jaqbilx u jikkontendi illi l-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea irriżervat dan it-titolu għal ġurnalisti u għaqdiet non-governativi.

»… … … ir-rikorrent istitwixxa l-kawża odjerna b'"żewġ kpiepel", biex ngħidu hekk, dik ta' Kap tal-Partit Nazzjonalista kif ukoll bħala Kap tal-Oppożizzjoni fil-Parlament Malti. Rilevanti li jiġi eżaminat jekk ir-rikorrent jikwalifikax bħala *public watchdog* fid-dawl tal-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem.

»Ir-rikorrent huwa kap ta' partit politiku. Għalkemm ma nsibux definizzjoni ta' partit politiku fil-Kostituzzjoni ta' Malta, tali definizzjoni tinstab fl-Att Dwar il-Finanzjament ta' Partiti Politiċi (Kapitolu 533 tal-Liġijiet ta' Malta) li jagħti definizzjoni ta' x'inhu "Partit Politiku":-

> »"tfisser assoċjazzjoni ħielsa ta' persuni, li l-għan tagħha tinkludi l-parteċipazzjoni fil-formazzjoni tar-rieda politika tal-poplu billi tiżgura l-elezzjoni ta' wieħed jew aktar mill-membri tagħha għall-Kamra tad-Deputati, għall-Parlament Ewropew jew għall-Kunsill Lokali, u li tassigura r-relazzjoni attiva kontinwa bejn il-poplu u l-istituzzjonijiet tal-istat;"

»… … …

»M'hemmx dubju illi kap ta' partit politiku fl-oppożizzjoni bħalma hu r-rikorrent għandu rwol kruċjali fit-tħaddim ta' sistema demokratiku. Il-kliem "Kap tal-Oppożizzjoni" adoperati universalment f'sistemi ta' governanza pubblika ibbażati fuq id-demokrazija u s-saltna tad-dritt, a kuntrarju ta' sistemi awtoritarji u dittatorjali, huma spjegazzjoni waħedhom ta' x'inhu r-rwol prinċipali ta' kap tal-oppożizzjoni u kap ta' partit fl-oppożizzjoni.

»Il-Qorti Ewropea tad-Drittijitt tal-Bniedem f'sentenza mogħtija fil-15 ta' Novembru 2018 fl-ismijiet <u>Navalnyy *v.* Russia</u> (29580/12) emfasiżżat l-importanza ta' partiti politiċi ta' oppożizzjoni sabiex ikollok demokrazija b'saħħitha. Il-Qorti spjegat li f'dak il-każ, li kien jitratta aġir persekutorju kontra politiku tal-oppożizzjoni fir-Russja inkluż caħda tal-libertà:-

> »" … … … his alleged persecution, not as a private individual, but as an opposition politician committed to playing an important public function through democratic discourse. As such, the restriction in question would have affected not merely the applicant alone, or his fellow opposition activists and supporters, but the very essence of democracy as a means of organising society, in which individual freedom may only be limited in the general interest, that is, in the name of a "higher freedom" referred to in the *travaux préparatoires.* The Court considers that the ulterior purpose thus defined would attain significant gravity.
>
> »"175. In the light of all the above-mentioned elements, and in particular the sequence and pattern of the events in the present case, viewed as a whole, the Court finds it established beyond reasonable doubt that the restrictions imposed on the applicant in

> the fifth and the sixth episodes pursued an ulterior purpose within the meaning of Article 18 of the Convention, namely to suppress that political pluralism which forms part of "effective political democracy" governed by "the rule of law", both being concepts to which the Preamble to the Convention refers."

»Din il-qorti hija tal-fehma illi kif ġurnalist, gażżetta jew għaqda non-governativa li taħdem biex tissalvagwardja s-saltna tad-dritt jitqiesu bħala *public watchdogs* fit-terimini tal-ġurisprudenza l-aktar reċenti tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, hekk ukoll partit politiku fl-oppożizzjoni jista' bl-istess mod jitqies li waħda mill-funzjonijiet tiegħu hija li jagħmilha ta' *public watchdog* fuq l-operat tal-fergħa eżekuttiva tal-istat.

»<u>L-għan wara t-talba tar-rikorrent</u>

»Ir-rikorrent jispjega illi l-għan prinċipali tiegħu li jottjeni kopja tar-rapport sħiħ tal-inkjesta *Egrant* huwa "sabiex ikun jista' jaqdi rwol tiegħu bħala *watchdog* tal-operat tal-Eżekuttiv tal-istat sabiex ikun jista' jevalwa u jikkritika kwalunkwe aġir li jista' talvolta jimmerita dan l-iskrutinju, u dan għall-finijiet tad-determinazzjoni ta' 'responsabbilità politika' li, hija, fl-aħħar mill-aħħar, ġudikata u determinata mill-elettorat".

»Fil-fehma tal-qorti huwa mhux biss dritt, iżda wkoll dover, ta' partit politiku fl-oppożizzjoni illi jiskrutinja l-operat tal-branka eżekuttiva tal-istat. Dak tista' tgħid għandu jkun wieħed mill-għanijiet prinċipali ta' partit politiku fl-oppożizzjoni. Ma hemm xejn x'jiġi ċensurat f'dan ir-rigward.

»Kif ġie ritenut fl-istess ġurisprudenza iċċitata mir-rikorrent, sabiex id-dritt ta' aċċess għall-informazzjoni jwassal għad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni jeħtieġ illi "… *obtaining access to information would be considered necessary if withholding it would hinder or impair the individual's exercise of his or her right to freedom of expression … including the freedom 'to receive and impart information and ideas', in a manner consistent with such 'duties and responsibilities'*". Fil-fehma tal-qorti ma hux inkonsistenti mar-rwol tar-rikorrent bħala Kap tal-Oppożizzjoni illi jitlob aċċess għall-informazzjoni rigwardanti investigazzjonijiet dwar persuni politiċi u persuni pubbliċi.

»<u>In-natura tal-informazzjoni mitluba</u>

»Ir-rikorrent qed jitlob fil-ħames talba tiegħu li l-qorti tordna lill-Avukat Ġenerali "jippubblika kopja tal-atti tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpanija *Egrant Inc.*". Kif rajna *supra* l-proċess verbal ta' inkjesta maġisterjali huwa ġabra ta' evidenza li tista' 'il quddiem tintuża fi proċess penali wara li xi ħadd jitressaq quddiem il-qorti akkuzat b'reati li l-evidenza dwarhom tkun tinstab f'dak il-proċess verbal.

»Il-qorti tosserva illi l-ebda sentenza mill-ġurisprudenza estensiva ċitata mir-rikorrent ma' tirrigwarda rapporti ta' inkjesti ġudizzjarji jew investigazzjoni magħmula minn organi ġudizzjarji.

»Il-qorti hi tal-fehma illi għalkemm in-natura tal-informazzjoni mitluba mir-rikorrent tista' tissodisfa t-test ta' "materja ta' importanza pubblika" kif ukoll it-test ta' "materja ta' interess pubbliku", ir-rapport ta' inkjesta maġisterjali ma jikwalifikax bħala dokument li wieħed jista' jitlob aċċess għalih bi dritt.

»Terġa ssir referenza għas-sentenza Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary iċċitata estensivament mill-istess rikorrent in sostenn tat-teżi tiegħu. Il-qorti tirrileva illi hemm distinzjoni nettissima bejn il-fatti anteċedenti l-kawża ċitata u l-fatti anteċdenti l-kawża odjerna. Fil-kawża ċitata tal-qorti ta' Strasburgu *Magjar Helsinki Bizottsag* kienet għamlet talba lill-awtoritajiet tal-pulizija Ungerizi għall-informazzjoni dwar l-avukati tal-għajuna legali liema talba kienet għamlitha *ai termini* tal-artikolu 20(1) tal-Att nru LXIII ("*the Data Act*") tal-Ungerija. Ir-rifjut da parti tal-awtoritajiet tal-pulizija li tingħata l-informazzjoni rikjesta kien ġie konfermat mill-Qorti Suprema Ungeriża u kien għalhekk illi l-għaqda non-governativa Ungeriża ipproċediet quddiem il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem.

»Mhux hekk seħħ fil-każ odjern. Ir-rikorrent la għamel u lanqas jikkontendi li għamel talba lill-Avukat Ġenerali *ai termini* tal-Att dwar il-Libertà ta' Informazzjoni (Kap. 496 tal-Liġijiet ta' Malta) liema Att jirregola talbiet għal dokumenti li jkunu jinstabu għand awtorità pubblika.

»L-għan speċifiku ta' dik il-liġi promulgata mill-Parlament Malti fil-31 ta' Lulju 2009 huwa "Biex jistabbilixxi jedd għal informazzjoni miżmuma għand awtoritajiet pubbliċi sabiex b'hekk jippromwovi żjieda fit-trasparenza u l-kontabilità governattiva". Il-qorti qed tagħmel referenza għal-liġi appena ċitata sabiex tiddistingwi l-fattispecie tal-kawża ċitata Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary mill-fattispecie tal-kawża odjerna. Fis-sentenza Magyar il-Qorti Ewropea irriteniet illi l-informazzjoni mitluba mill-għaqda non-governativa kienet tikkwalifika li kellha "*public-interest character*" u li ma kien hemm l-ebda impediment legali li l-informazzjoni mitluba tingħata.

»Mhux l-istess fil-kawża odjerna.

»Għalkemm artikolu 3 tal-Att dwar il-Libertà ta' Informazzjoni jipprovdi illi "Kull persuna eliġibbli għandha dritt ta' aċċess għal dokumenti miżmumin minn awtoritajiet pubbliċi skont id-disposizzjonijiet ta' dan l-Att u bla ħsara għalihom", imbagħad artikolu 5 sub-inċiż 4(*d*) speċifikament jipprovdi illi dan id-dritt ta' aċċess għal dokumenti f'idejn awtorità pubblika ma japplikax fost l-oħrajn għal dokumenti li jinstabu fl-Uffiċju tal-Avukat Ġenerali:-

> »"(4) Dan l-Att m'għandux japplika għal dokumenti miżmumin minn dawn li ġejjin:-
>
> »… … …
>
> »(*d*) l-Uffiċju tal-Avukat Ġenerali;"

»Artikolu 30 tal-istess Att *inoltre* jipprovdi illi:-

> »"(1) Dokument hu dokument eżentat jekk l-iżvelar tiegħu taħt dan l-Att jasal biex, jew jista' raġonevolment ikun mistenni li:
>
> »"(a) jippreġudika t-tmexxija ta' investigazzjoni ta' ksur, jew possibiltà ta' ksur, tal-liġi, jew nuqqas, jew possibiltà ta' nuqqas, ta' konformità ma' liġi li għandha x'taqsam ma' tassazzjoni, jew jippreġudika l-infurzar jew l-amministrazzjoni xierqa tal-liġi f'ċirkostanza partikolari;
>
> »"(b) jiżvela l-eżistenza jew l-identità, jew jippermetti li persuna tiskopri l-eżistenza jew l-identità, ta' sors konfidenzjali ta' informazzjoni, jew in-nuqqas ta' eżistenza ta' sors kon-

fidenzjali ta' informazzjoni, fir-rigward tal-infurzar jew l-amministrazzjoni tal-liġi;

»"Jew

»"(ċ) iqiegħed fil-periklu l-ħajja jew is-sigurtà fiżika ta' xi persuna.

»"(2) Dokument hu dokument eżentat jekk l-iżvelar tiegħu taħt dan l-Att jasal biex, jew jista' raġonevolment ikun mistenni li:

»"(a) jippreġudika l-proċess ġust ta' persuna jew il-ġudizzju imparzjali ta' każ partikolari minn xi qorti, tribunal, bord ta' dixxiplina, panel ta' arbitraġġ jew korp simili, jew jippreġudika inkjesta mmexxija taħt l-Att dwar l-inkjesti".

»L-Avukat Ġenerali jikkontendi *una volta* kien l-istess Avukat Ġenerali illi xandar il-konkluzzjonijiet prinċipali tal-inkjesta *Egrant* allura l-interess pubbliku ġie sodisfatt.

»L-inkjesta *Egrant* tikkonsisti f'inkjesta maġisterjali dwar *inter alia* jekk il-Prim Ministru u/jew membri tal-familja tiegħu u/jew persuni oħra li jikwalifikaw bħala *politically-exposed persons*, u *cioè* John Dalli, Keith Schembri u Konrad Mizzi) setgħux kienu involuti f'xi forma ta' korruzzjoni u/jew ħasil ta' flus, u/jew transazzjonijiet finanzjarji suspetti, provenjenti minn kontijiet ta' *politically-exposed persons* mill-Azerbaijan, u dan *tramite* kontijiet fil-*Pilatus Bank*. Investigat ukoll jekk is-Sinjura Michelle Muscat kenitx l-*ultimate beneficial owner* ta' *Egrant Inc*.

»Hu kemm hu materjal ta' interess pubbliku, il-proċess verbal f'inkjesta maġisterjali jibqa' att ġudizzjarju anke wara li jiġi konsenjat mill-maġistrat inkwirenti li jkun irrediġih lill-Avukat Ġenerali *ai termini* tal-Kodiċi Kriminali.

»Fattur ieħor li jirriżulta huwa illi għalkemm l-inkjesta maġisterjali ingħalqet, l-investigazzjonijiet tal-pulizija fir-rigward għadhom għaddejjin fuq talba tal-istess maġistrat inkwirenti. Difatti l-Kummissarju tal-Pulizija Lawrence Cutajar ikkonferma li huwa ngħata kopja tal-inkjesta mill-Uffiċju tal-Avukat Ġenerali, u li hemm tliet spetturi tal-pulizija u t-*team* rispettiv tagħhom li għadhom għaddejjin bl-investigazzjonijiet rigwardanti r-riżultanzi tal-investigazzjoni mill-proċess verbal tal-inkjesta *Egrant*.

»Mill-atti ma jirriżultax li sallum xi ħadd tressaq il-qorti b'riżultat tal-investigazzjoni maġisterjali jew b'riżultat tal-investigazzjonijiet li għamlu u/jew li għadhom qed jagħmlu l-pulizija. Huwa evidenti illi l-proċess verbal dwar l-inkjesta *Egrant* huwa ġabra ta' evidenza b'valur probatorju fl-eventwalità li xi ħadd jitressaq il-qorti akkuzat b'reati kriminali li l-evidenza dwarhom tista' tkun tinstab fil-proċess verbal. Huwa għalhekk illi kif rajna ma jeżisti l-ebda dritt, la ordinarju u lanqas kostituzzjonali jew konvenzjonali, li wieħed bi dritt ikollu aċċess għall-atti ta' inkjesta maġisterjali, sakemm naturalment mhux fl-ambitu ta' kawża kriminali fejn allura japplikaw id-drittijiet tal-akkużat fosthom id-dritt għal smigħ xieraq li jinkludi id-dritt għall-aċċess tal-provi kollha mressqa mill-prosekuzzjoni inkluz il-proċess verbal tal-maġistrat inkwirenti.

»L-għan tal-liġi huwa illi f'każ li xi persuna eventwalment titressaq il-qorti, tali proċess verbal ikun parti mill-provi li l-prosekuzzjoni tressaq fil-proċess penali.

»Għaldaqstant il-qorti qed tiddeċiedi illi r-rifjut tal-Avukat Ġenerali li jagħti kopja tar-rapport tal-inkjesta *Egrant* lir-rikorrent ma jammontax għal-leżjoni tad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni tar-rikorrent sanċit bl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u bl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta.

»<u>Protezzjoni tad-dritt fundamentali ta' non-diskriminazzjoni</u>

»… … …

»Sottomissjonijiet tal-partijiet

»Onorevoli Dottor Adrian Delia

»Ir-rikorrent jissottometti illi l-bażi ta' din il-kontestazzjoni hija l-fatt li l-intimat Avukat Ġenerali filwaqt li għadda kopja sħiħa tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpanija *Egrant Inc.* lill-Onorevoli Prim Ministru Joseph Muscat, l-intimat naqas milli jgħaddi kopja tal-inkjesta fl-intier tagħha lill-onorevoli rikorrent u dan *nonostante* li dan tal-aħħar għamel talba lill-Avukat Ġenerali sabiex igħaddilu kopja tal-imsemmija inkjesta. B'dan l-atteġġjament / deċiżjoni min-naħa tal-Avukat Ġenerali li għadda l-informazzjoni tal-inkjesta maġisterjali lill-Prim Ministru u Kap tal-Partit Laburista iżda mhux l-istess lill-onorevoli rikorrent Kap tal-Oppożizzjoni u Kap tal-Partit Nazzjonalista, ir-rikorrent jikkontendi illi ġie leż id-dritt fundamentali tiegħu li jkun ħieles minn trattament diskriminatorju.

»Fin-nota ta' osservazzjonijiet finali tiegħu, jispjega li huwa ġie diskriminat *in vista* li mill-atti proċesswali ħareġ li persuni f'karigi amministrattivi għoljin tal-pajjiż (inkluż membri tal-Partit Laburista) għandhom aċċess għall-kontenut tal-inkjesta maġisterjali u għalhekk fuq dan il-fatt ma jistax jibqa' jingħad li l-inkjesta hija waħda sigrieta meta l-istess qiegħda f'idejn diversi nies. Ir-rikorrent qiegħed iħossu diskriminat ukoll għaliex hemm il-Kummissarju tal-Pulizija, Assistant Kummissarju, tliet spetturi, u tliet kuntistabbli li għandhom aċċess għall-inkjesta maġisterjali.

»Wieħed mill-elementi sabiex jiġi stabbilit li kien hemm diskriminazzjoni huwa l-fatt li jeħtieg jintwerra li kien hemm trattament differenti *"in an analogous or relevantly similar situation*". F'dan ir-rigward ir-rikorrent jispjega li huwa jikwalifika bħala persuna f'sitwazzjoni relativament simili għal dik tal-Prim Ministru u dan a bażi tal-fatt li l-kariga tal-Kap tal-Oppożizzjoni hija kariga kostituzzjonali li jagħmlu membru tal-Esekuttiv tal-istat, kif ukoll a bażi tal-fatt li huwa l-*watchdog* tal-operat tal-Eżekuttiv, fejn il-kariga tal-Kap tal-Oppożizzjoni għandha titqies bħala l-*counter part* għall-kariga tal-Prim Ministru.

»Ir-rikorrent jikkontendi wkoll illi d-diskriminazzjoni tirriżulta wkoll mit-tħaddim tad-diskrezzjoni li għandu l-Avukat Ġenerali. Sabiex jiġġustifika dan ir-rikorrent jgħaddi sabiex jirreferi għal dak li xehed l-Avukat Ġenerali fis-sens illi (a) l-kariga tal-Avukat Ġenerali hija regolata mill-artikolu 91 tal-Kostituzzjoni u allura parti mill-Esekuttiv tal-istat; (b) l-Avukat Ġenerali huwa l-konsulent legali prinċipali tal-Gvern u jagħti pariri lid-dipartimenti governattivi, (ċ) għandu "rwol importanti fl-amministrazzjoni tal-pajjiż" *cioè* rwol fis-"servizz pubbliku"; (d) l-uffiċċju tiegħu huwa "amministrattivament ikkollegat" mal-Ministeru tal-Ġustizzja; u (e) l-Avukat Ġenerali jokkupa l-kariga ta' *chairman* tal-Bord tal-Gvernaturi tal-*FIAU*.

»Ir-rikorrent jemmen li ġaladarba l-konklużjonijiet prinċipali tal-inkjesta *Egrant* kienu biżżejjed sabiex il-Prim Ministru jingħata serħan tal-moħħ, allura ma kienx meħtieġ li l-Avukat Ġenerali jgħaddi lill-Onorevoli Prim Ministru kopja sħiħa tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali *Egrant*. Ġaladarba l-Avukat Ġenerali ipprovda kopja tar-rapport sħiħ lill-Prim Ministru sabiex ikollu l-bażi ta' kif il-maġistrat inkwirenti wasal għall-konklużjonijiet, skond ir-rikorrent id-deċiżjoni tal-intimat fir-rigward ta' talba simili li għamillu r-rikorrent hija diskriminatorja fil-konfront tar-rikorrent. Ir-rikorrent jispjega li huwa wkoll għandu dritt iqabbel il-bażi tal-inkjesta mal-konklużjonijiet. Jikkonkludi dan il-punt billi josserva li kieku l-Avukat Ġenerali irrifjuta sew it-talba tal-Prim Ministru kif ukoll it-talba tal-Kap tal-Opposizzjoni allura ma kienx jissussti l-aġir diskriminatorju allegat.

»Avukat Ġenerali

»L-Avukat Ġenerali jemfasizza illi lill-Prim Ministru għaddielu kopja tar-rapport tal-inkjesta (tal-proċess verbal) u mhux tal-inkjesta fl-intier tagħha. Jispjega illi ir-rapport tal-inkjesta jikkontjeni mhux biss ir-rapport ta' ċirka 1,500 paġna li kopja tiegħu ingħatat lill-Prim Ministru iżda wkoll volum kbir ta' dokumenti:-

> »"Avukat Ġenerali: Le, għax l-inkjesta ikun hemm il-proċess verbal, imbagħad ikun hemm l-esebiti, dokumenti oħra, jiġifieri meta qed ngħidu l-atti kollha tal-inkjesta, probbabilment qed ngħidu xi *one sixth* ta' din il-kamra (awla), jekk tgħodd l-esebiti, il-*hard disks*, *whatever*. Li għadda lill-Prim Ministru kien biss il-proċess verbal mhux l-esebiti kollha."

»L-Avukat Ġenerali jissottometti illi dak li qiegħed jitlob għalih ir-rikorrent imur *oltre* dak li kien fil-fatt ingħata lill-Prim Ministru bil-konsegwenza għalhekk li hemm nieqes l-element ta' sitwazzjoni identika. Isostni li għalkemm il-posizzjoni ta' Kap tal-Oppożizzjoni hija mwaqqfa bil-Kostituzzjoni dan ma jfissirx li għandu jedd jingħata aċċess għal kull dokument tal-prosekuzzjoni jew tal-Gvern. Fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu l-Avukat Ġenerali jirrimarka li r-rikorrent ma ressaq l-ebda prova li hemm xi liġi jew ġurisprudenza kemm f'Malta kif ukoll barra minn Malta li juri li l-Kap tal-Oppożizzjoni għandu dritt ta' aċċess għad-dokumenti ta' investigazzjoni. Jeċċepixxi wkoll li r-rikorrent lanqas ma jindika taħt liema kawżali li jinsabu fl-artikolu 45 huwa qiegħed jistrieħ. L-Avukat Ġenerali josserva li diskriminazzjoni bilfors trid taqa taħt waħda mir-raġunijiet mogħtija fl-artikolu 45(3), altrimenti dik l-azzjoni tkun mankanti. Ġaladarba għalhekk ir-rikorrent naqas milli jindika r-raġuni li magħha huwa qiegħed jorbot id-diskriminazzjoni, l-Avukat Ġenerali huwa tal-fehma li l-lanjanza taħt l-artikolu 45 għandha tiġi miċħuda.

»L-Avukat Ġenerali jagħmel distinzjoni bejn l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni fis-sens illi filwaqt li l-artikolu taħt il-Kostituzzjonali huwa awtonomu u indipendenti minn drittijiet oħra, l-artikolu tal-Konvenzjoni jista' biss jiġi invokat b'abbinament ma' jedd konvenzjonali ieħor. Jemfasizza illi d-diskrezzjoni li huwa eżerċita bħala l-Avukat Ġenerali bis-saħħa tal-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 hija regolata bl-artikolu 91(3) tal-Kostituzzjoni li jipprovdi illi l-Avukat Ġenerali jeżerċita d-diskrezzjoni tiegħu skont il-ġudizzju tiegħu mingħajr ma jieħu ordnijiet minn għand ħadd. Huwa regolat bil-liġi u mhux qiegħed hemm sabiex jassisti f'dibattiti politiċi.

»Argument ieħor tal-Avukat Ġenerali huwa li l-intimat naqas milli jindika taħt liema kawżali huwa ġie diskriminat u għal din ir-raġuni waħedha l-qorti m'għandhiex tikkonsidra l-ilment tar-rikorrent. L-intimat jeċċepixxi wkoll li, f'allegat ksur ta' din ix-xorta hawn trattata, jeħtieġ li min qiegħed jagħmel l-allegazzjoni għandu juri li kien hemm sitwazzjoni identika jew sostanzjalment identika u kif dan ingħata trattament differenti (u *cioè* jrid isir paragun bejn l-iżvantaġġjat u l-ivvantaġjat fuq terren ta' ċirkostanzi pari); ikompli jispjega li skont il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea mhux kull distinzjoni tammonta għal diskriminazzjoni.

»B'applikazzjoni ta' dawn il-prinċipji għal każ odjern, l-Avukat Ġenerali josserva li l-protezzjoni konvenzjonali u kostituzzjonali kontra d-diskriminazzjoni "ma jissarfux f'obbligu li f'każ li tingħata kopja ta' proċess verbal lill-persuna direttament konċernata fl-inkjesta allura tali kopja jiġi awtomatikament u bi dritt għandha tingħata lil xi terza persuna li ma tkunx fl-istess sitwazzjoni tal-persuna li lilha tkun ġiet tilaxxjata tali kopja". Jgħid illi fil-każ *de quo*, il-posizzjoni tal-Prim Ministru hija ferm differenti minn dik tar-rikorrent u tal-pubbliku b'mod ġenerali u dan għaliex, filwaqt li l-Prim Ministru kien fil-mira diretta tal-inkjesta, ir-rikorrent u l-pubbliku ma kinux. Dan magħdud, l-Avukat Ġenerali spjega li l-pubbliku u r-rikorrent kellhom ikunu informati bil-konklużjonijiet tal-inkjesta li fil-fatt ġew ippubblikati fl-intier tagħhom.

»Fir-risposta tat-30 ta' Awwissu 2018 u kif ikkonfermat fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, l-Avukat Ġenerali eċċepixxa wkoll li mingħajr preġudizzju għal dak hawn fuq spjegat, wieħed għandu jara l-każ taħt il-lenti tal-artikolu 45(7) u (8) tal-Kostuzzjoni. Jissottometti illi s-sub-artikoli (7) u (8) imsemmija jirrendu l-artikolu 45 inapplikabbli għal każ in eżami.

»L-Avukat Ġenerali jissottometti illi dak li għandu jiġi deċiż huwa x'ġara fil-mument li huwa eżerċita d-diskrezzjoni tiegħu. L-Avukat Ġenerali jilmenta li minn imkien ma rriżulta li r-rikorrent kien fl-istess pożizzjoni bħal dik tal-Prim Ministru.

»Osservazzjonijiet tal-qorti

»Għalkemm l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea jidhru li jikkomplementaw lil xulxin, hemm diverġenzi nettissimi bejniethom fis-sens illi mill-banda l-waħda l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni (Protezzjoni minn Diskriminazzjoni) jelenka lista eżawrjenti (*exhaustive list*) dwar il-motivazzjonijiet/raġunijiet għat-trattament diskriminatorju, *i.e*. "… deskrizzjoni tagħhom rispettiva skont ir-razza, post ta' oriġini, opinjonijiet politiċi, kulur, fidi, sess, orjentazzjoni sesswali jew identità tal-ġeneru …"; mill-banda l-oħra l-artikolu 14 tal-konvenzjoni jipprovdi aktar raġunijiet u l-lista tar-raġunijiet hija biss indikattiva.

»Diverġenza oħra hija li *a contrario* tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni, l-artikolu 14 jipprovdi protezzjoni kontra diskriminazzjoni fit-tgawdija ta' drittijiet ġà enunċjati fil-Konvenzjoni; il-Kostituzzjoni ma tinkludix tali restrizzjoni. Għaldaqstant, l-artikolu tal-Konvenzjoni huwa provvediment sussidjarju li jistrieħ fuq il-provvedimenti sostantivi tal-Konvenzjoni u l-Protokolli. Konsegwentement l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni ma jistax jiġi invokat waħdu iżda jiddependi fuq id-drittijiet l-oħra tal-Konvenzjoni.

»Is-Sinfikat ta' diskriminazzjoni fid-dritt kostituzzjonali u konvenzjonali

»Diskriminazzjoni kemm taħt il-Kostituzzjoni kif ukoll taħt il-Konvenzjoni għandha tiftehem bħala trattament differenti mingħajr ġustifikazzjoni valida u oġġettiva lil persuni li huma f'sitwazzjoni simili. "Sitwazzjoni simili" ma jfissirx li s-sitwazzjoni hija identika imma għandha tkun relattivament simili. *A contrario sensu* għalhekk ma jkunx hemm diskriminazzjoni jekk is-sitwazzjoni ma tkunx waħda simili.

»Diskriminazzjoni taħt l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem.

»… … …

»Ikkunsidrat;

»Applikata l-ġurisprudenza in materja għall-każ in diżamina huwa mill-ewwel evidenti illi r-rikorrent ma rnexxilux jipprova li xi dritt sostantiv tiegħu protett mill-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem ġie miksur bl-allegata diskriminazzjoni. Diġà rajna aktar qabel illi bil-fatt li l-intimat Avukat Ġenerali caħad it-talba tar-rikorrent li jingħata kopja tal-proċess verbal sħiħ ma ġiex miksur id-dritt fondamentali sostantiv għal-libertà tal-espressjoni protett mill-artikolu 10 tal-Konvenzjoni. Ir-rikorrent ma ressaq l-ebda ilment dwar xi allegat ksur ta' dritt fundamentali ieħor protett mill-Konvenzjoni. Ġaladarba sabiex ikun applikabbli l-ħarsien mogħti bl-artikolu 14 tal-Konvenzjoni kien meħtieġ li r-rikorrent jipprova illi l-għemil allegat li jkun diskriminatorju kellu jkun dwar xi dritt fundamentali kontemplat u protett bil-Konvenzjoni, isegwi illi t-trattament differenti li minnu qed jilmenta r-rikorrent ma jaqax taħt xi wieħed mill-jeddijiet u libertajiet fondamentali li dwarhom tipprovdi l-Konvenzjoni, bil-konsegwenza illi l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni ma japplikax għall-fattispecie tal-kawża odjerna.

»Rilevanti dak li sostna l-awtur William A. Schabas dwar l-artikolu 14 tal-Konvenzjoni fil-ktieb tiegħu *The European Convention on Human Rights: A Commentary*: "*It does not appear that the Convention organs have ever found a violation of article 14 in association with article 10*".

»Diskriminazzjoni taħt l-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni.

»Il-qorti tibda billi tagħmel l-osservazzjoni illi sabiex jinstab ksur tad-dritt fondamentali għal non diskriminazzjoni protett bl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni m'huwiex meħtieġ li jiġi stabbilit li d-diskriminazzjoni kienet intenzjonata. Huwa biżżejjed li min qed jallega diskriminazzjoni juri fil-livell mistħoqq fil-liġi li ġie trattat b'mod diskriminatorju. Il-qorti għandha tiprexxindi mill-intenzjonijiet ta' min ikun qed jiġi allegat li aġixxa bi ksur tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni u tikkonsidra b'mod oġġettiv jekk il-fatti, wara li jkunu sodisfaċentement ippruvati, jik-kostitwixxux aġir diskriminatorju fit-termini tal-Kostituzzjoni.

»… … …

»Ma jirriżultax li l-qrati tagħna kellhom l-okkażżjoni fil-passat jin-vestigaw allegazzjoni ta' leżjoni ta' dritt kostituzzjonali fir-rigward tad-diskrezzjoni eżerċitata mill-Avukat Ġenerali bis-saħħa tal-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kap. 9.

»Hemm diversi istanzi fil-liġijiet tagħna fejn il-leġislatur ħalla fid-diskrezzjoni ta' xi awtorità pubblika t-teħid ta' deċiżjonijiet li min-natura tagħhom huwa diffiċli li *a priori* tistabbilixxi kriterji ċari u speċifiċi li jipprospettaw kull eventwalità li tista' tokkorri u li twassal għall-ħtieġa ta' deċiżjoni f'dak il-qasam partikolari. In-nuqqas ta' kriterji pre-stabbiliti ma jfissirx illi l-awtorità pubblika hija mgħotija s-setgħa li taġixxi kapriċċozament jew kontra r-raġuni. Għalkemm mhux id-diskrezzjoni taħt l-artikolu 518, il-Prim' Awla (Sede Kostituzzjonali) fil-kawża fl-ismijiet Godfrey Ellul *v.* Avukat Ġenerali (rik. kost. nru 12/2005) deċiża fil-5 ta' Lulju 2005 għamlet analiżi approfondita tad-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali f'dak il-każ bis-saħħa tal-artikolu 22 (2) tal-Kap. 101:-

> »"Huwa prinċipju ta' dritt amministrattiv illi kull diskrezzjoni mogħtija ma hi qatt assoluta, iżda trid dejjem tiġi eżerċitata raġjonevolment u b'rispett lejn id-drittijiet fundamentali tal-bniedem; il-kuncett ta' *unfettered discretion* ma jeżistix fid-dritt pubbliku ta' pajjiż demokratiku. Meta liġi tagħti diskrezzjoni, dan m'hemmx għalfejn jingħad, għax hu impliċitu u inerenti f'kull fakoltà diskrezzjonali mogħtija lil xi awtorità jew uffiċjal kompetenti, li dik id-diskrezzjoni trid tiġi eżerċitata bil-mod indikat, mod li trid l-liġi u l-ordinament ġuridiku.
>
> »"… … …"

»Sabiex kawża kostituzzjonali msejsa fuq l-artikolu 45 ikollha suċċess jeħtieġ qabel xejn illi l-applikant juri illi l-imġieba allegatament diskriminatorja tkun taqa' taħt xi waħda mir-raġunijiet ta' diskriminazzjoni li għalihom jirreferi l-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni. Kif tajjeb osserva l-intimat Avukat Ġenerali fin-nota ta' osservazzjonijiet tiegħu, ir-rikorrent ma rabatx l-allegat ilment tiegħu dwar diskriminazzjoni ma' xi wieħed mill-motivi li nsibu elenkati fl-artikolu 45(3). Kif ġie ritenut mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza Ivan Vella *v.* Avukat Ġenerali deċiża fil-25 ta' Novembru 2011:-

> »"L-ewwel qorti ddecidiet li ma kienx hemm ksur tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni billi f'dan il-każ l-ilment tar-rikorrent mhu msejjes fuq l-ebda waħda mill-raġunijiet imsemmija tassattivament fl-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni.
>
> »"… … … Illi l-lista tar-raġunijiet imsemmija fl-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni huma eżawrjenti u ma jirriżultax li r-raġuni tal-ilment tal-appellant taqa' taħt xi waħda mill-kategoriji msemmija fl-istess artikolu. Għalhekk ma hemm ebda leżjoni taħt dan l-artikolu tal-liġi."

»… … …

»Il-qorti għarblet sew ir-rikors promotur tar-rikorrent u tosserva illi la fil-premessi u lanqas fit-talbiet ma jissemma xi wieħed mill-irjus ta' diskriminazzjoni li għalihom jirreferi l-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni. Fil-premessa numru 14 jissemma illi d-deċiżżjoni tal-Avukat Ġenerali li jipprovdi lill-Onorevoli Prim Ministru aċċess għall-informazzjoni kollha kontenuta fl-atti tal-inkjesta maġisterjali hija leżiva tad-dritt tal-individju li jkun ħieles minn trattament diskriminatorju filwaqt li t-tieni talba tar-rikorrent titlob dikjarazzjoni illi r-rifjut tal-intimat li jipprovdi lir-rikorrent b'kopja tal-atti kollha tal-inkjesta maġisterjali *Egrant* jikkostitiwixxi vjolazzjoni tad-drittijiet sanċiti fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni.

»Lanqas fin-nota ta' osservazzjonijiet tiegħu meta jitratta l-artikollu 45 ma jsemmi waħda mill-irjus tal-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni. Isemmi

li ż-żewġ karigi kostituzzjonali huma membri tal-Eżekuttiv tal-istat kif ukoll illi bħala *public watchdog* għandu jitqies bħala l-*counterweight* għall-kariga miżmuma mill-Prim Ministru, però wkoll ma jaċċenna għal ebda raġuni msemmija fl-artikolu 45(3).

»Analiżżati l-atti l-qorti tikkonkludi illi r-rikorrent ma seħħlux jipprova li ġie trattat b'mod differenti minn kif ġie trattat il-Prim Ministru minħabba xi waħda mir-raġunijiet imsemmija fl-artikolu 45(3).

»Fir-rigward tal-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni, ir-rikorrent jitlob ukoll illi l-qorti tiddikjara illi "d-dettami tal-*proviso* tal-artikolu 518 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, *ossia* d-diskrezzjoni assoluta li jgawdi minnha l-intimat Avukat Ġenerali *ai termini* tal-istess artikolu tal-liġi … jikkostitwixxi vjolazzjoni tad-drittijiet sanċiti … fl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta".

»Fil-fehma tal-qorti tali talba mhix fondata. Il-liġi *per se* ma hi qed tilledi l-ebda dritt fondamentali tar-rikorrent taħt l-artikolu 45 *stante* li ma qed toħloq l-ebda diskrimazzjoni bejn ħadd. Il-*proviso* lamentat mir-rikorrent kien riżultat ta' emenda fil-liġi bl-iskop illi tippermetti li f'ċerti każi u fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali jiġi awtoriżżat ir-rilaxx ta' kopji ta' proċessi verbali kif ukoll ta' xiehda u dokumenti mdaħħlin magħhom. Oġġettivament ma hemm xejn fil-liġi illi jikrea trattament diskriminatorju ma' ħadd.

»… … …

»Ikkunsidrat:

»Fil-kawża odjerna l-intimat jikkontendi illi ma setax iqis it-talba li għamillu l-Onorevoli Prim Ministru għal kopja tal-process verbal tal-inkjesta *Egrant* bl-istess mod li qies it-talba li għamillu l-Kap tal-Oppożizzjoni għaliex iż-żewġ talbiet li sarulu ma kinux qed isiru taħt l-istess ċirkustanzi. Huwa evidenti illi s-sitwazzjoni tal-Prim Ministru fir-rigward tal-inkjesta *Egrant* hija abbundantement differenti minn dik tar-rikorrent. Huwa ammess mir-rikorrent illi kieku mhux għaliex l-Avukat Ġenerali għadda kopja tal-inkjesta lill-Prim Ministru, l-istess rikorrent ma kienx ikollu dritt jitlob kopja tal-inkjesta minħabba diskriminazzjoni.

»Isegwi għalhekk illi sabiex jiġi deċiż jekk seħħitx diskriminazzjoni *ai termini* tal-artikolu 45 irid isir paragun bejn il-posizzjoni tal-Prim Ministru fil-mument li talab li tingħatalu kopja tal-inkjesta *Egrant* u l-posizzjoni tal-Kap tal-Oppożizzjoni fil-mument li ressaq it-talba tiegħu. Ġie ritenut illi:- "*It must be established that other persons in an analogous or relevantly similar situation enjoy preferential treatment and that this distinction is discriminatory*" (<u>Zarb Adami *v.* Malta</u> - Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem - 20.06.2006). Fil-kawża odjerna l-pożizzjoni tal-Kap tal-Oppożizzjoni ma hix simili bħal dik tal-Prim Ministru. L-intimat Avukat Ġenerali spjega illi wieħed mill-fatturi li ħa in konsiderazzjoni meta mill-banda l-waħda laqa' t-talba tal-onorevoli Prim Ministru u meta mill-banda l-oħra caħad it-talba tal-Kap tal-Oppożizzjoni kien il-fatt li kien il-Prim Ministru li talab li ssir l-inkjesta *Egrant* dwaru stess fost l-oħrajn u peress li kien rabat il-kariga ta' Prim Ministru, l-ogħla kariga eżekuttiva fil-pajjiż, mar-riżultanzi tal-inkjesta maġisterjali. Il-Kap tal-Oppożizzjoni ma kienx il-mira tal-investigazzjoni maġisterjali *Egrant*. Konsiderazzjoni oħra li ħa l-Avukat Ġenerali fid-deċiżjoni impunjata tiegħu hi illi ir-riżultanzi tal-inkjesta *Egrant* kienu fattur determinanti dwar il-pożizzjoni li kellu jieħu l-Prim Ministru dwar

l-istess inkjesta li potenzjalment setgħat waslet lill-Prim Ministru jirriżenja l-kariga kostituzzjonali tiegħu bil-konsegwenzi li tali xenarju jġib miegħu. Jirriżulta ampjament illi l-Kap tal-Oppożizzjoni bl-ebda mod ma kien fil-pożizzjoni li kien il-Prim Ministru fir-rigward tar-rapport tal-inkjesta *Egrant*.

»Eżaminati l-provi mressqa fid-dawl tal-liġi u l-ġurisprudenza in materja l-qorti ma ssibx illi bid-deċiżjoni impunjata tal-intimat Avukat Ġenerali ġie leż id-dritt fundamentali tar-rikorrent sanċit bl-artikolu 45 tal-Kostituzzjoni.

»Dwar l-ispejjeż, il-qorti tqis illi tenut kont illi mhux l-eċċezzjonijiet kollha ġew akkolti u tenut kont in-novità tal-azzjoni ser tapplika is-sub-inċiż (3) tal-artikolu 223 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta.«

11. L-attur appella b'rikors tad-29 ta' Mejju 2019 li għalih il-konvenut wieġeb fit-13 ta' Ġunju 2019.

12. L-ewwel aggravju tal-appell jolqot id-deċiżjoni tal-ewwel qorti li ma kien hemm ebda ksur tal-art. 41 tal-Kostituzzjoni u l-art. 10 tal-Konvenzjoni u ġie mfisser hekk:

»Illi l-ewwel aggravju jirrigwarda l-leżjoni tad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni tal-appellant sanċit bl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u bl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta. L-ewwel onorabbli qorti rrikonoxxiet li l-appellant huwa *public watchdog* fuq l-operat tal-fergħa eżekuttiva tal-Istat. dan meta qalet li:

»"M'hemmx dubju illi kap ta' partit politiku fl-oppożizzjoni bħalma hu r-rikorrent għandu rwol kruċjali fit-tħaddim ta' sistema demokratiku. Il-kliem "Kap tal-Oppożizzjoni" adoperati universalment f'sistemi ta' governanza pubblika ibbażati fuq id-demokrazija u s-saltna tad-dritt, a kuntrarju ta' sistemi awtoritarji u dittatorjali, huma spjegazzjoni waħedhom ta' x'inhu r-rwol prinċipali ta' kap tal-oppożiżjoni u kap ta' partit fl-oppożizzjoni."

»u

»"Din il-qorti hija tal-fehma illi kif ġurnalist, gażżetta jew għaqda non-governativa li taħdem biex tissalvagwardja s-saltna tad-dritt jitqiesu bħala *public watchdogs* fit-termini tal-ġurisprudenza l-aktar reċenti tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, hekk ukoll partit politiku fl-oppożizzjoni jista' bl-istess mod jitqies li waħda mill-funzjonijiet tiegħu hija li jagħmilha ta' *public watchdog* fuq l-operat tal-fergħa eżekuttiva tal-istat."

»u

»"Fil-fehma tal-qorti huwa mhux biss dritt, iżda wkoll dover, ta' partit politiku fl-oppożizzjoni illi jiskrutinja l-operat tal-branka eżekuttiva tal-istat. Dak tista' tgħid għandu jkun wieħed mill-għanijiet prinċipali ta' partit politiku fl-oppożizzjoni. Ma hemm xejn x'jiġi ċensurat f'dan ir-rigward."

»u

> »"Kif ġie ritenut fl-istess ġurisprudenza iċċitata mir-rikorrent, sabiex id-dritt ta' aċċess għall-informazzjoni jwassal għad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni jeħtieg illi *"… obtaining access to information would be considered necessary if withholding it would hinder or impair the individual's exercise of his or her right to freedom of expression … including the freedom 'to receive and impart information and ideas', in a manner consistent with such 'duties and responsibilities' …*" Fil-fehma tal-qorti ma hux inkonsistenti mar-rwol tar-rikorrent bħala Kap tal-Oppożizzjoni illi jitlob aċċess għall-informazzjoni rigwardanti investigazzjonijiet dwar persuni politiċi u persuni pubbliċi."

»Illi … jiġi rrilevat uterjorment li, ġaladarba l-ewwel qorti rrikonoxxiet il-fatti esposti fil-paragrafi preċedenti, allura dan kellu jġib fis-seħħ spustar fl-oneru tal-prova fuq l-Avukat Ġenerali sabiex iressaq provi fis-sens li r-restrizzjoni in kwistjoni kienet ġustifikata, *ossia* "*necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary*". L-Avukat Ġenerali allura kellu jressq provi relattivi għall-proporzjonalità tal-miżura in kwistjoni.

»Illi minkejja dan, l-onorabbli qorti tal-ewwel istanza, wara li għamlet l-osservazzjonijiet fuq imsemmija, għaddiet biex tkompli tgħid li r-rapport ta' inkjesta maġisterjali ma jikkwalifikax bħala dokument li wieħed jista' jitlob aċċess għalih bi dritt. Fil-każ odjern, il-qorti tal-ewwel istanza qalet li, fil-fehma tagħha, jeżisti impediment legali għat-talba tal-appellant sabiex jingħata dan ir-rapport ta' inkjesta u li, hu kemm hu materjal ta' interess pubbliku, il-proces verbal f'inkjesta maġisterjali jibqa' att ġudizzjarju anke wara li jiġi kkonsenjat mill-maġistrat inkwerenti lill-Avukat Ġenerali *ai termini* tal-Kodiċi Kriminali. Kompliet tgħid l-ewwel qorti li rriżulta ukoll, mix-xiehda tal-Kummissarju tal-Pulizija, li, għalkemm l-inkjesta maġisterjali ingħalqet, l-investigazzjonijiet tal-pulizija għadhom għaddejjin fuq talba tal-istess maġistrat inkwerenti. Konsegwentement, waslet għall-konkluzzjoni li "r-rifjut tal-Avukat Ġenerali li jagħti kopja tar-rapport tal-inkjesta *Egrant* lir-rikorrent ma jammontax għal-leżjoni tad-dritt fundamentali tal-libertà tal-espressjoni tar-rikorrent sanċit bl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u bl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta".

»Illi l-Avukat Ġenerali, fl-ittra tiegħu lill-appellant datata 25 ta' Lulju 2018, jirrikonoxxi li "… s-suġġett ta' din l-inkjesta m'huwiex biss ta' interess għall-pubbliku iżda jqanqal ukoll kwistjonijiet ta' interess pubbliku …". Madankollu, l-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali, fil-parti relattiva għad-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali, igħid testwalment hekk: "Iżda proċessi verbali u kull xiehda u dokumenti mdaħħlin magħhom għandhom jintwerew, u kopji tagħhom jingħataw, biss fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali …".

»Illi, fis-sentenza fl-ismijiet <u>Magyar Helsinki Bizottság *v* Hungary</u>, deċiża nhar it-8 ta' Novembru tas-sena 2016), il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem spjegat li "*For the Court, in circumstances where access to information is instrumental for the exercise of the applicant's right to receive and impart information, its denial may constitute an interference with that right. The principle of securing Convention rights in a practical and effective manner requires an applicant in such a situation to be able to rely on the protection of article 10 of the Convention*". Dan il-paragrafu ġie ċitat fis-

sentenza appellata, iżda minkejja dan, xorta waħda l-ewwel qorti qalet li "hi tal-fehma illi ghalkemm in-natura tal-informazzjoni mitluba mir-rikorrent tista' tissodisfa t-test ta' "materja ta' importanza pubblika" kif ukoll it-test ta' "materja ta' interess pubbliku", ir-rapport ta' inkjesta maġisterjali ma jikwalifikax bħala dokument li wieħed jista' jitlob aċċess ghalih bi dritt".

»Illi bid-dovut rispett lejn l-onorabbli qorti tal-ewwel istanza, l-interpretazzjoni tal-prinċipji riportati fis-sentenza fl-ismijiet Magyar Helsinki Bizottság *v* Hungary m'għandhomx jiġu limitati għall-fatti partikolari ta' dak il-każ, u dan *stante* li dejjem issir referenza għalihom bħala 'linji gwida' li jistgħu jiġu applikati fil-kuntest tal-fatti partikolari għal kull kawża. Dawn ir-rekwiżiti, fil-fatt, ġew applikati għar-rigward ta' fatti oħra li ma kinux l-istess għal dawk li taw lok għas-sentenza f'Magyar.

> »"(β) The nature of the information sought
>
> »"160. The Court has previously found that the denial of access to information constituted an interference with the applicants' right to receive and impart information in situations where the data sought was 'factual information concerning the use of electronic surveillance measures" (see *Youth Initiative for Human Rights*), "information about a constitutional complaint" and "on a matter of public importance" (see *Társaság*), "original documentary sources for legitimate historical research" (see *Kenedi*), and decisions concerning real property transaction commissions (see Ö*sterreichische Vereinigung*), attaching weighty consideration to the presence of particular categories of information considered to be in the public interest.
>
> »"161. Maintaining this approach, the Court considers that the information, data or documents to which access is sought must generally meet a public-interest test in order to prompt a need for disclosure under the Convention. Such a need may exist where, inter alia, disclosure provides transparency on the manner of conduct of public affairs and on matters of interest for society as a whole and thereby allows participation in public governance by the public at large.
>
> »"162. The Court has emphasised that the definition of what might constitute a subject of public interest will depend on the circumstances of each case. The public interest relates to matters which affect the public to such an extent that it may legitimately take an interest in them, which attract its attention or which concern it to a significant degree, especially in that they affect the well-being of citizens or the life of the community. This is also the case with regard to matters which are capable of giving rise to considerable controversy, which concern an important social issue, or which involve a problem that the public would have an interest in being informed about. The public interest cannot be reduced to the public's thirst for information about the private life of others, or to an audience's wish for sensationalism or even voyeurism. In order to ascertain whether a publication relates to a subject of general importance, it is necessary to assess the publication as a whole, having regard to the context in which it appears (see *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* [GC], no. 40454/07, §§ 97 to 103, ECHR 2015 (extracts), with further references).
>
> »"163. In this connection, the privileged position accorded by the Court in its case-law to political speech and debate on questions of public interest is relevant. The rationale for allowing little scope

> under article 10 § 2 of the Convention for restrictions on such expressions (see *Lingens v. Austria*, 8 July 1986, §§ 38 and 41, Series A no. 103, and *Sürek v. Turkey* (no. 1) [GC], no. 26682/95, § 61, ECHR 1999-IV), likewise militates in favour of affording a right of access under article 10 § 1 to such information held by public authorities".

»Illi, b'żieda mas-suespost, jiġi rrilevat li l-onorabbli qorti tal-ewwel istanza applikat dan il-ħsieb mingħajr ma qieset il-fatt li l-eżenzjoni fl-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni ma ġietx ċitata mill-Avukat Ġenerali bħala bażi għar-rifjut tat-talba tal-appellant. Bl-istess mod, l-ewwel qorti ukoll ma daħlitx fil-kwistjoni li l-Onorevoli Prim' Ministru, ukoll, kemm-il darba saħaq li r-rapport tal-inkjesta għandu jiġi ppubblikat.

»Illi, bid-dovut rispett, allura, huwa sottomess li l-onorabbli qorti tal-ewwel istanza ma qisitx u ma kkonsidratx ir-relazzjoni bejn l-interessi konfliġġenti in kwistjoni, *ossia* jekk l-istess interess pubbliku għandux jegħleb l-interess tal-Avukat Ġenerali li jżomm il-kontenut tar-rapport in kwistjoni mistur. Konsegwentement, il-qorti tal-ewwel istanza lanqas ma analiżżat il-grad li bih wieħed mill-istess interessi għandu jitħalla 'jegħleb' lill-ieħor, *ossia* liema huwa l-ikbar ġid f'din il-kwistjoni. Dan qed jingħad ukoll fid-dawl tal-fatt li l-Avukat Ġenerali stess kien stqarr li "s-suġġett ta' din l-inkjesta m'huwiex biss ta' interess għall-pubbliku iżda jqanqal ukoll kwistjonijiet ta' interess pubbliku". Hawnhekk, wieħed irid, bilfors, jistaqsi liema huwa l-akbar ġid għas-soċjeta in ġenerali? Li l-Kap tal-Oppożizzjoni u tal-Partit Nazzjonalista, bħala *watchdog* tal-eżekuttiv, jiġi mċaħħad mill-evidenza, jew li jingħata kopja tagħha? X'inhu l-aktar importanti? Li tostor dak li rnexxielu jsib il-maġistrat inkwerenti, jew li informazzjoni ta' interess pubbliku tiġi mgħoddija wkoll lill-Kap tal-Oppożizzjoni sabiex ikun jista' jwettaq l-obbligi derivanti mill-kariga kostituzzjonali tiegħu?

»Dan il-punt, il-qorti tal-ewwel istanza ma daħlitx fih. Qalet biss li hemm impediment legali. Għaldaqstant, b'dan il-mod, ingħatat *carte blanche* lill-Avukat Ġenerali sabiex jutiliżża d-d-diskrezzjoni tiegħu taħt dan l-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali b'mod arbitrarju. Il-qorti tal-ewwel istanza lanqas ma daħlet fil-kwistjoni li, apparti l-Onorevoli Prim' Ministru, hemm ukoll esponenti tal-Gvern u/jew persuni konnessi mal-Partit Laburista, li għandhom kopja ta' din l-inkjesta, u/jew li ngħataw aċċess għall-kontenut tagħha, u dan għal kuntrarju tal-Kap tal-Partit Nazzjonalista u tal-Oppożizzjoni, kif ukoll tal-membri tal-Partit Nazzjonalista, li ma ngħatawx l-istess opporuntità u fakultà.

»Il-frażi "ta' interess pubbliku" ġiet definita mill-Avukat Ġenerali fix-xiehda tiegħu "fis-sens illi taffettwa, veru, għandha *bearing* din fuq il-ħajja politika tal-pajjiż". Madankollu, imbagħad jgħid li "Jien naħseb illi tgħaddiha lill-Kap tal-Oppożizzjoni prattikament tista' taqbad u tippubblikaha *online*, qiegħed titfagħha fl-arena politika". F'dan ir-rigward, wieħed ma jistax ma jqisx li l-Onorevoli Prim Ministru kien ressaq it-talba għall-ftuħ tal-inkjesta maġisterjali in kwistjoni *in vista* ta' raġuni politika. L-Onorevoli Prim' Ministru stess kien qal li l-allegazzjonijiet infondati li saru fil-konfront tiegħu u ta' familtu kienu l-fattur ewlieni li wasslu għas-sejħa ta' elezzjoni bikrija u li huwa kien qiegħed jorbot il-futur politiku tiegħu mar-riżultanzi ta' din l-inkjesta. Iktar politiku min hekk ma tantx tista' tkun!

»Illi, għar-rigward tal-kwistjoni relattiva għall-possibilità ta intralċ fl-investigazzjonijiet li kienu qegħdin isiru mill-pulizija, il-qorti tal-ewwel istanza ma daħlitx fil-fatt li hemm membri jew esponenti tal-Gvern, apparti l-Onorevoli Prim' Ministru, li għandhom kopja tal-inkjesta. L-Onorevoli Prim'

Ministru huwa ukoll il-Kap tal-Partit Laburista u l-Ministru tal-Ġustizzja huwa membru tal-Partit Laburista, u dan *oltre* l-fatt li li huwa wkoll parti mill-Grupp Parlamentari Laburista. Kurt Farrugia huwa ukoll membru tal-Partit Laburista għalkemm ma għandu l-ebda kariġa f'dak il-partit. L-appellant ma jistax jifhem kif jista' jingħad li ser ikun hemm intralċ jekk kopja ta' din l-inkjesta tingħata lilu, filwaqt li ma hemmx tali possibilità jekk din tkun f'idejn il-Gvern u f'idejn il-Partit Laburista. Tajjeb li wieħed iżomm quddiem għajnejh li l-investigazzjonijiet li għad hemm pendenti, u li huma magħrufin pubblikament, jirrigwardaw proprju membri tal-Gvern jew persuni f'karigi għolja fil-Gvern tal-ġurnata, jew li għandhom x'jaqsmu b'xi mod jew ieħor mal-Partit Laburista. Dan kollu, fil-fehma tal-appellant, ikompli jsaħħaħ l-argument li hu, aktar minn qatt qabel, għandu bżonn kopja ta' din l-iinkjesta sabiex iżomm l-operat tal-Eżekuttiv *in check*.

»L-Avukat Ġenerali stess jirrikonoxxi li jista' jkun hemm riskju ta' intralċ abbinat mal-fatt li membri u/jew esponenti tal-Gvern għandhom aċċess għall-kontenut tar-rapport in kwistjoni meta jgħid testwalment hekk "Kif diġà spjegajt hija sitwazzjoni li tiżen kull talba li jkollok fuq il-mertu partikolari tagħha, kull talba li jkollok fiha ukoll ir-riskji tagħha, iva naf, imma inti trid tara mbagħad; hawnhekk kienet *si tratta* dwar persuna fl-ogħla kariga eżekuttiva tal-pajjiż u dehrli li m'għandekx tħalli persuna f'dik il-kariga tkun fi stat li ma tafx l-*evidential basis* kollu; iva jien deherli li f'dak il-każ ħassejt li kelli nagħmel eċċezzjoni u għandi nieħu dak ir-riskju, li nwessa' dak ir-riskju ma kontx preparat" u "Ehe, kif kont qed ngħid qabel, il-518 jista' jdaħħlek ukoll f'dawn il-konsiderazzjonijiet, dak eċċezzjonali, filfatt qatt ma naf li kien hemm każ bħal dan, fejn il-518 idaħħlek f'ċirkostanzi fejn inti trid tiżen jekk hux fl-interess pubbliku illi persuna li tokkupa kariga għolja bħal dik fil-pajjiż ikollha kopja hi biex ikollha mhux biss il-konklużjonijiet imma ukoll il-*workings* x'wassal għal dawk il-konklużjonijiet, akkost li hemm xi ftit riskju involut fiha din". L-Avukat Ġenerali kien lest li jieħu r-riskju billi jgħaddi kopja ta' dan id-dokument lill-Onorevoli Prim' Ministru, lil Dr Pawlu Lia bħala l-Avukat personali tal-Prim' Ministru, lill-Onorevoli Ministru tal-Ġustizzja, u, għaldaqstant anke lill-Kap tal-Kommunikazzjoni tal-Gvern. Madankollu, ma kienx preparat li jieħu l-istess riskju mal-Kap tal-Oppożizzjoni jew mal-Kap tal-Partit Nazzjonalista għax beża' li dan seta' jużah sabiex jaqdi l-obbligi derivanti mir-rwol kostituzzjonali tiegħu. Ironikament, issa għandna sitwazzjoni fejn il-persuna li għandha obbligu li żżomm l-Eżekuttiv *in check* ġiet imċaħħda wkoll mill-possibilità li żżomm *in check* l-Eżekuttiv fl-użu tal-informazzjoni kontenuta fir-rapport in kwistjoni għal skopijiet politiċi. Dan, *stante* li, għal kuntrarju tal-membri u/jew esponenti tal-Gvern u tal-Partit Laburista, hu m'huwiex edott mill-informazzjoni hemm kontenuta.

»Illi hija l-fehma tal-appellant illi, ġaladarba l-Avukat Ġenerali għoġbu jrendi aċċessibbli l-kontenut tar-rapport għall-membri tal-Gvern u tal-Partit Laburista, hu kien obbligat ukoll li jipprovdi ukoll kopja tal-istess rapport lill-Kap tal-Oppożizzjoni fl-intier tiegħu. Dan, sabiex ma jiġix ikkrejat 'monopolju ta' informazzjoni' f'idejn il-Gvern għad-detriment tal-Partit fl-Oppożizzjoni, kif ukoll għall-pubbliku in ġenerali.«

13. L-Avukat Ġenerali wieġeb hekk għal dan l-aggravju:

»Illi l-ewwel aggravju tal-appellant huwa fis-sens illi l-ewwel onorabbli qorti kienet skorretta fejn filwaqt li sabet li l-appellant huwa *public watchdog* ma tatx id-dovut kunsiderazzjoni lill-interessi kunfliġġenti involuti kif ukoll li s-sentenzi tal-Qorti Ewropea kellhom iservu bħala

linji gwida u mhux jkunu limitati għall-fattispecie partikolari ta' dak il-każ. L-appellat jissottometti li l-ewwel onorabbli qorti waslet għad-deċiżjoni tagħha wara li qieset b'mod l-aktar metikoluż il-provi kollha li nġiebu kif ukoll is-sottomissjonijiet kollha magħmula mill-partijiet waqt il-kawża u għamlet eżami ta' deċiżjonijiet li ngħataw mill-Qorti Ewropea dwar il-kwistjoni ta' aċċess għal informazzjoni u dokumenti.

»Illi l-appellat jibda billi jissottometti li l-punt kruċjali f'din il-kawża huwa x'tip ta' dokument qiegħed jitlob l-aċċess għalih l-appellant. Illi s-sentenzi tal-Qorti Ewropea li għalihom jagħmel riferenza estensiva l-appellant jirreferu għall-informazzjoni li l-amministrazzjoni kellha f'idejha u li ma kinitx tat aċċess għalihom, wara li saritilha talba skont il-leġislazzjoni nazzjonali dwar l-aċċess għall-informazzjoni lill-ġurnalist jew lil *NGO* li kien għamel tali talba. Illi għall-kuntrarju għall-kawża odjerna, id-dokument li jifforma l-mertu tal-kawża odjerna ma jinkwadrax bhala dokument merament amministrattiv jew informazzjoni li qiegħda żżomm xi awtorità amministrattiva għal skopijiet ta' amministrazzjoni pubblika. Il-kawża odjerna tikkonċerna r-rapport tal-inkjesta maġisterjali: dan l-att huwa att ġudizzjarju ta' natura kriminali li ma huwa aċċessibbli bi dritt għal ħadd lanqas għall-Gvern. Illi jinżel biċċar mid-disposizzjonijiet tal-Kodiċi Kriminali li r-rapport tal-inkjesta maġisterjali huwa dokument tal-investigazzjoni u tal-prosekuzzjoni li abbażi tiegħu il-pulizija tressaq il-persuna jew persuni li jkunu indikati fl-istess inkjesta jew, f'każ li l-konklużjoni tal-inkjesta maġisterjali tkun li jridu jsiru aktar investigazzjonijiet da parti tal-pulizija, il-pulizija tkompli tinvestiga kif diretta f'tali rapport. Illi s-segretezza li tiċċirkonda r-rapport tal-inkjesti maġisterjali hija xprunata mill-fatt li fl-ewwel lok il-maġistrat li jkun qiegħed imexxi tali inkjesta u l-pulizija u persuni oħra li jistgħu ikunu qegħdin jassistu lill-maġistrat fl-inkjesta għandu jkollhom il-possibilità li jwettqu xogħolhom mingħajr ebda intralċ tal-provi filwaqt li, wara li jiġi redatt ir-rapport tal-istess maġistrat, ikun kruċjali u essenzjali li f'dak l-istadju l-pulizija titħalla fil-libertà kollha tagħmel xogħolha mingħajr pubbliċità żejda jew indħil minn terzi jew addirittura li l-persuni li jkunu indikati fir-rapport bl-ebda mod ma jkunu mgħarrfa f'dak l-istadju x'ikun qal il-maġistrat u dan għall-għan aħħari sabiex min ikkommetta xi reat ikun jista' jwieġeb għall-aġir tiegħu quddiem il-qrati. Ir-riżervatezza tal-investigazzjonijiet kriminali fil-fatt hija prinċipju applikat universalment u ebda investigatur ma jwettaq l-investigazzjonijiet tiegħu fil-pubbliku.

»Illi tajjeb li jingħad li l-prinċipju li stabbiliet il-Qorti Ewropea fis-sentenzi ċitati mill-appellant huwa fis-sens li sabiex persuna tkun tista' tinvoka ksur tal-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea abbażi ta' nuqqas ta' aċċess għall-informazzjoni li tkun għand il-Gvern, irid ikun neċessarju għall-persuna li tkun talbitu sabiex tinvestiga hija stess jew sabiex tikkomunika dwar kwistjonijiet ta' interess pubbliku. Illi fl-ebda waqt ma kien rikonoxxut mill-Qorti Ewropea li l-aċċess għall-informazzjoni jikkostitwixxi dritt li jista' jiġi invokat waħdu. Illi kienet altru korretta l-ewwel onorabbli qorti meta ma sabet l-ebda leżjoni u dan ukoll kieku biss għas-sempliċi fatt li d-dokument li ntalab huwa dokument tal-qorti (ġudizzjarju) u mhux dokument amministrattiv. Illi magħdud ma' dan l-appellant ma ssodisfax l-element tan-neċċessità u *cioè* li tali dokument huwa neċessarju għalih sabiex jinvestiga kwistjonijiet fl-interess pubbliku iżda dak li ġie ppruvat fil-kawża odjerna huwa li l-appellant irid kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali sempliċement peress li l-Prim Ministru ngħata kopja għax isostni li hu

bħala Kap tal-Oppożizzjoni għandu jkollu dik l-informazzjoni kollha li tkun aċċessibbli għall-Prim Ministru.

»Illi f'dan il-kuntest wieħed ma jridx jinjora l-fatt li l-konklużjonijiet prinċipali tal-inkjesta maġisterjali ġew pubblikati mal-istqarrija li ħareġ l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali liema konklużjonijet jirrispondu b'mod spjegat id-domandi li saru lill-maġistrat inkwirenti li kienu l-pern tal-inkjesta. Dina l-pubblikazzjoni tissodisfa l-element tal-interess pubbliku u ma hemm ebda ħtieġa illi l-kumplament tar-rapport jew tal-atti tal-inkjesta jiġu reżi pubbliċi wkoll sabiex l-appellant iwettaq il-funzjonijiet parlamentari tiegħu. Punt kardinali huwa li din ma kinitx inkjesta amministrattiva iżda waħda kriminali.

»Illi minn analiżi tas-sentenzi li fuqhom jistrieħ fl-appell tiegħu l-appellant kif ukoll tal-elementi stabbiliti mill-istess sentenzi tal-Qorti Ewropea joħroġ biċ-ċar li l-appellant ma jissodisfax l-ħtiġijiet u l-elementi li jiffiguraw f'dawk is-sentenzi. Illi l-elementi stabbiliti fis-sentenzi huma (a) l-għan il-għala ntalbet l-informazzjoni; (b) in-natura tal-informazzjoni mitluba; (ċ) l-irwol tal-persuna li tagħmel it-talba; (d) jekk l-informazzjoni mitluba hijiex disponibbli. Illi kif korrettement irriteniet l-ewwel onorabbli qorti, id-dokument li qiegħed jitlob li jingħata aċċess għalih l-appellant ma jinkwadrax taħt il-kappa ta' dokument amministrattiv li għalih wiehed jista' jitlob aċċess taħt il-liġijiet domestiċi li jitrattaw il-libertà tal-informazzjoni iżda huwa rapport tal-maġistrat li fin-natura tiegħu huwa sigriet u li għalih ma japplikawx id-disposizzjonijiet tal-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni peress li tali dokument huwa dokument ta' investigazzjoni kriminali meħtieġ għal skopijiet ta' dritt penali u ta' prosekuzzjoni u li bħala regola ġenerali mhux dokument li jista' jiġi reż pubbliku jew li terza persuna tista' titlob aċċess għalih.

»Illi l-ewwel onorabbli qorti kienet tal-fehma li l-appellant issodisfa l-elementi tal-għan għala ntalbet l-informazzjoni kif ukoll l-element tal-irwol tal-persuna li tagħmel it-talba iżda sabet li l-element tan-natura tal-informazzjoni mitluba ma kienx sodisfatt. L-ewwel onorabbli qorti osservat illi: "l-ebda sentenza mill-ġurisprudenza estensiva ċitata mir-rikorrent ma tirrigwarda rapporti ta' inkjesti ġudizzjarji jew investigazz-joni magħmula minn organi ġudizzjarji". L-ewwel onorabbli qorti kompliet tosserva illi "L-inkjesta *Egrant* tikkonsisti f'inkjesta maġisterjali dwar *inter alia* jekk il-Prim Ministru u/jew membri tal-familja tiegħu u/jew persuni oħra li jikwalifikaw bhala *politically-exposed persons*, u *cioè* John Dalli, Keith Schembri u Konrad Mizzi, setgħux kienu involuti f'xi forma ta' korruzzjoni u/jew ħasil ta' flus, u/jew transazzjonijiet finanzjarji suspetti, provenjenti minn kontijiet ta' *politically-exposed persons* mill-Ażerbajġan, u dan *tramite* kontiijet fil-*Pilatus Bank*. Investigat ukoll jekk is-Sinjura Mihelle Muscat kenitx l-*ultimate beneficial owner* ta' *Egrant Inc*. Hu kemm hu materjal ta' interess pubbliku, il-proċess verbal f'inkjesta maġisterjali jibqa' att ġudizzjarju anke wara li jiġi konsenjat mill-maġistrat inkwirenti li jkun irrediġih lill-Avukat Ġenerali *ai termini* tal-Kodiċi Kriminali. Fattur ieħor li jirriżulta huwa illi, għalkemm l-inkjesta maġisterjali ngħalqet, l-investigazz-jonijiet tal-pulizija fir-rigward għadhom għaddejjin fuq talba tal-istess maġistrat inkwirenti. Difatti l-Kummissarju tal-Pulizija Lawrence Cutajar ikkonferma li huwa ngħata kopja tal-inkjesta mill-Uffiċju tal-Avukat Ġenerali, u li hemm tliet spetturi tal-pulizija u t-*team* rispettiv tagħhom li għadhom għaddejjin bl-investigazzjonijiet rigwardanti r-riżultanzi tal-

investigazzjoni mill-proċess verbal tal-inkjesta *Egrant*. Mill-atti ma jirriżultax li sallum xi ħadd tressaq il-qorti b'riżultat tal-investigazzjoni maġisterjali jew b'riżultat tal-investigazzjonijiet li għamlu u/jew li għadhom qed jagħmlu l-pulizija. Huwa evidenti illi l-proċess verbal dwar l-inkjesta *Egrant* huwa ġabra ta' evidenza b'valur probatorju fl-eventwalità li xi ħadd jitressaq il-qorti akkużat b'reati kriminali li l-evidenza dwarhom tista tkun tinstab fil-proċess verbal. Huwa għalhekk illi kif rajna ma jeżisti l-ebda dritt, la ordinarju u lanqas kostituzzjonali jew konvenzjonali, li wieħed bi dritt ikollu aċċess għall-atti ta' inkjesta maġisterjali, sakemm naturalment mhux fl-ambitu ta' kawża kriminali fejn allura japplikaw id-drittijiet tal-akkużat fosthom id-dritt għal smigħ xieraq li jinkludi id-dritt għall-aċċess tal-provi kollha mressqa mill-prosekuzzjoni inkluż il-proċess verbal tal-maġistrat inkwerenti. L-għan tal-liġi huwa illim f'każ li xi persuna eventwalment titressaq il-qorti, tali proċess verbal ikun parti mill-provi li l-prosekuzzjoni tressaq fil-proċess penali*".*

»Illi kien l-appellat stess li informa lill-pubbliku in ġenerali bil-konklużjonijiet ewlenin tal-inkjesta maġisterjali li kienu jirrispondu għad-domandi kollha li saru lill-maġistrat inkwerenti u dan mhux billi għamel xi sunt tagħhom l-esponenti iżda billi ippubblikahom *verbatim*. Illi l-Qorti Ewropea irriteniet illi sabiex wieħed jasal għad-definizzjoni ta' dak li jikkostitwixxi interpretazzjoni ta' interess pubbliku jkunu jridu jiġu eżaminati l-fattispeċie tal-każ partikolari. Illi fil-każ odjern, sabiex il-pubbliku in ġenerali, inkluż l-appellant, ikunu jafu x'kienu l-konklużjonijiet prinċipali tal-inkjesta maġisterjali, tali konklużjonijiet ġew reżi pubbliċi bil-pubblikazzjoni tagħhom flimkien mal-istqarrija li ħareġ l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali. Illi tħares minn fejn tħares lejn is-sentenzi tal-Qorti Ewropea jinżel biċ-ċar li l-Qorti Ewropea fl-ebda waqt ma kienet qiegħda tippronunzja ruħha dwar atti ta' investigazzjonijiet kriminali.

»Illi ċertament li wieħed ma jridx jillimita ruħu għall-każistika tal-Qorti Ewropea iżda fil-kuntest tal-lament kostituzzjonali u konvenzjonali li tqajjem mill-appellant huwa neċessarju li jiġi analizzat ukoll dak li jipprovdi l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea anke jekk dana l-artikolu konvenzjonali ma jaħsibx għad-dritt ta' aċċess għall-informazzjoni bħala *stand alone right*. Illi anke jekk, biss għall-grazzja tal-argument, ir-rifjut tal-appellat li jgħaddi kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali kellu jiġi kunsidrat bħala interferenza fid-dritt tal-libertà tal-espressjoni, ma hemm l-ebda dubju li tali interferenza hija ġustifikata skont dak maħsub fl-artikolu 10(2) tal-Konvenzjoni.

»Illi ma hemmx dubbju li l-interferenza li minnha jillanja l-appellant tissodisfa r-rekwiżit li hija preskritta bil-liġi u dan *stante* li r-rifjut tal-esponenti ngħata skont dak li jipprovdi l-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali. Illi għalhekk l-ewwel kweżit tal-artikolu 10 (2) tal-Konvenzjoni jinsab sodisfatt.

»Illi anke t-tieni kweżit, u *cioè* li l-interferenza qiegħda ssir għal għan leġittimu, jinsab sodisfatt u dan *stante* li l-għan wara l-miżura huwa *inter alia* sabiex ma jkun hemm l-ebda intralċ mal-investigazzjoni kriminali u sabiex f'każ li persuna tkun ikkommettiet reat tali persuna twieġeb għall-għemil tagħha quddiem il-qrati kompetenti b'mod li jkun hemm protezzjoni tal-preżunzjoni tal-innoċenza u, f'każ li l-inkjesta tkun tiżvela informazzjoni kunfidenzjali jew sigrieta (anke dwar terzi

estranji), din ma tiġix reża pubblika mingħajr ma jkun hemm bżonn soċjali u bażi legali biex isir hekk.

»Illi għal dak li jirrigwarda t-tielet kweżit u *cioè* l-ħtieġa f'soċjetà demokratika u *cioè* t-test tal-proporzjonalità, l-appellat jissottometti li l-miżura hija imposta in kwantu tirreferi għar-riżervatezza tal-informazzjoni dwar terzi u għall-bżonn tar-riżervatezza tal-investigazzjonijiet kriminali u għall-iskop li jiġu protetti d-drittijiet ta' terzi ('id-dritt tar-reputazzjoni jew drittijiet ta' ħaddiehor') u sabiex tiġi evitata d-diżordni – artikolu 10(2) tal-Konvenzjoni; hija wkoll miżura 'fl-interess tal-ordni pubbliku' u 'sabiex jiġu protetti r-reputazzjonijiet, drittijiet u libertajiet ta' persuni oħra jew il-ħajja privata ta' persuni li jkollhom x'jaqsmu ma' proċeduri legali, jiġu evitati l-kxif ta' tagħrif riċevut sigriet, u tiġi miżmuma l-awtorità u l-indipendenza tal-qrati' – artikolu 41(2)(*a*)(i) u (ii) tal-Kostituzzjoni.

»Illi l-appellant jargumenta li l-ewwel onorabbli qorti għamlet riferenza għall-eżenzjoni fl-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni minkejja li l-esponenti ma għamel l-ebda riferenza għall-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni fid-deċiżjoni ta' rifjut tiegħu. L-esponenti jissottometti li l-ewwel onorabbli qorti għamlet tali riferenza meta kienet qiegħda tagħmel l-osservazzjonijiet tagħha dwar l-elementi li joħorġu mill-każisitika tal-Qorti Ewropea meta kienet qiegħda teżamina n-natura tad-dokument mitlub. Illi ċertament li l-ewwel qorti ma kienet bl-ebda mod prekluża li tagħmel tali riferenza u analiżi fil-kuntest tal-elementi stabbiliti fil-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea.

»Illi l-appellant jargumenta wkoll li l-ewwel qorti ma daħlitx fil-kwistjoni li l-Prim Minisru saħaq li r-rapport tal-inkjesta kellu jiġi pubblikat. F'dan ir-rigward l-esponenti jissottometti li l-kawża odjerna tirrigwarda d-deċiżjoni tal-esponenti li jirrifjuta li jagħti kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali lill-appellant u mhux dwar xi stqarrijiet li seta' għamel il-Prim Ministru. L-artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa l-esponenti li jħaddem id-diskrezzjoni dwar l-għoti ta' kopji tar-rapporti tal-inkjesti maġisterjali u dak li jiġri fl-arena politika għandu jibqa' f'dik l-arena u mhux jiġi spostat quddiem il-qrati.

»Illi argument ieħor tal-appellant huwa li l-ewwel qorti ma qisitx ir-relazzjoni bejn l-interess pubbliku u dak tal-esponenti li jżomm il-kontenut tar-rapport mistur. L-esponenti jissottometti li altru li l-ewwel qorti qieset dina l-kwistjoni fid-deċiżjoni tagħha meta kienet qiegħda teżamina l-kwistjoni tar-riskju ta' intralċ tal-investigazzjoni fil-bran ċitat aktar 'il fuq mill-esponenti f'dina r-risposta. Illi ċertament li l-kwistjoni kollha tiċċirkonda l-fatt li għad hemm investigazzjonijiet għaddejjin u li għalhekk l-interess pubbliku jiddetta li l-investigazzjoni għandha tkun salvagwardjata minn intralċ li jikkontaminaha u jrendiha inkonkluživa. X'inhuwa l-interess pubbliku? L-interess pubbliku ċertament huwa li jiġi investigat b'mod konkluživ jekk seħħx reat u jekk seħħ reat min wettqu sabiex jekk hemm reat li għalih għandha tirrispondi xi persuna dik il-persuna tkun tista' tinġieb quddiem il-qrati penali sabiex twieġeb għall-aġir tagħha. Xejn aktar u xejn anqas. Illi l-ewwel onorabbli qorti analizzat bir-reqqa l-użu tad-diskrezzjoni tal-esponenti u korettement sabet li fl-ebda waqt ma ġiet imħaddma b'mod arbitrarju.

»Illi għal dak li jirrigwarda l-argument li l-ewwel qorti ma daħlitx fil-kwistjoni li hemm xi persuni oħra li għandhom kopja tar-rapport, l-esponenti jissottometti li dana l-argument mhuwiex sorrett bil-provi

prodotti. Illi minn analiżi tax-xiehda jirriżulta li Dr Lia kien wassal il-kopja tal-inkjesta mibgħuta lilu fl-Uffiċċju tal-Prim Ministru; minn imkien mix-xiehda ma jirriżulta li s-Sinjura Muscat qatt rat l-imsemmija inkjesta; Kurt Farrugia xehed li minkejja li bħalissa l-inkjesta tinsab imsakkra fl-uffiċju tiegħu huwa ħadem biss fuq il-konklużjonijiet prinċipali li kienu għal konsum pubbliku sabiex inħarġet l-istqarrija mill-Prim Ministru u li l-Ministru Bonnici kien involut biss sabiex spjega xi termini legali meta mistqosi mill-Prim Ministru jew Kurt Farrugia meta dan tal-aħħar kien qiegħed jirrediġi l-istqarrija tal-Prim Ministru. L-istess iddikjara fix-xiehda tiegħu Matthew Carbone li huwa d-deputat ta’ Kurt Farrugia.

»Illi jsegwi għalhekk li l-aggravju għandu jigi miċħud.«

14. Il-qorti tosserva li l-ewwel qorti mxiet fuq il-preċedent tas-sentenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ Magyar Helsinki Bizottság v. l-Ungarija[1] meta identifikat l-elementi meħtieġa biex jitqies illi l-libertà ta’ espressjoni tagħti wkoll il-jedd li tirċievi, u mhux biss ixxandar, informazzjoni, u għalhekk qieset (i) ir-rwol ta’ min jitlob li jingħata l-informazzjoni, (ii) il-għan għala l-informazzjoni tintalab u (iii) in-natura tal-informazzjoni mitluba. L-ewwel qorti sabet li kienu sodisfatti l-ewwel żewġ elementi iżda mhux ukoll it-tielet wieħed għax sabet illi hemm “impediment legali li l-infomazzjoni mitluba tingħata”.

15. L-impedimenti li sabet il-qorti huma (i) illi l-informazzjoni mitluba – il-kopja tar-rapport – ma hijiex fost id-dokumenti illi l-Att dwar il-Libertà tal-Informazzjoni [Kap. 496] igħid illi jistgħu jingħataw lil min jitlobhom; (ii) il-proċess verbal f’inkjesta maġisterjali huwa att ġudizzjarju; u (iii) l-investigazzjonijiet dwar ħwejjeġ imsemmija fil-proċess verbal għad-hom għaddejjin.

16. Li d-dokument li jrid l-attur ma huwiex fost id-dokumenti illi l-Kap. 496 jawtorizza l-għoti ta’ kopji tagħhom ma huwiex tant relevanti fil-każ

[1] Q.E.D.B. 8 ta’ Novembru 2016; rikors nru 18030/2011.

tallum. Li kieku d-dokument seta' jintalab taħt id-disposizzjonijet ta' dak l-Att ma kinitx issir din il-kawża jew għallinqas il-qorti kienet tagħżel li ma tinqediex bis-setgħat tagħha bħala Qorti Kostituzzjonali billi l-attur kien ikollu rimedju tajjeb u biżżejjed taħt il-liġi ordinarja.

17. Dwar illi d-dokument mitlub mill-attur huwa att ġudizzjarju, il-qorti tosserva illi huwa minnu illi t-talba fil-każ ta' Magyar Helsinki Bizottsàg ma kinitx għal dokument ġudizzjarju bħal ma hu fil-każ tallum. Madankollu, dan ma jfissirx illi biex dokument jintlaqat bil-jedd għal informazzjoni fil-kuntest tal-jedd kostituzzjoniali u konvenzjonali għal libertà ta' espressjoni u bil-prinċipji stabiliti tal-każ ta' Magyar Helsinki Bizottsàg irid bilfors ikun dokument tal-istess natura tad-dokument f'dak il-każ. Kif sewwa josserva l-attur, is-sentenzi tal-Qorti Ewropea joħolqu biss linji gwida u ma humiex test leġislativ. Barra minn hekk, is-sentenza fil-każ ta' Magyar Helsinki Bizottsàg ukoll tosserva illi:

> »It follows from the materials available to the Court on the legislation of member States of the Council of Europe that all of the thirty-one member States surveyed, save for Luxembourg, recognise the right of access to information and/or official documents held by public bodies. It would also appear that in most member States the right of access to information and/or documents appears not to be limited to the executive branch of power but extends to information and/or documents held by the legislative or judicial branches of power … … …«

18. Fil-kuntest tal-interpretazzjoni "evolutiva" tal-Konvenzjoni, il-prassi tal-istati membri hija wkoll relevanti, u l-fatt għalhekk illi d-dokument mitlub mill-attur huwa dokument ġudizzjarju ma huwiex, fih innifsu, "impediment legali li l-infomazzjoni mitluba tingħata".

19. Tifdal il-kwistjoni jekk il-fatt illi għaddejjin investigazzjonijiet dwar tagħrif li hemm fir-rapport huwiex ta' ostakolu għall-pubblikazzjoni tar-rapport. L-Avukat Ġenerali jgħid illi din kienet konsiderazzjoni ewlenija li wasslitu biex jiċħad it-talba tal-attur, u jfisser ir-raġuni hekk:

> »… … … hija sitwazzjoni li tiżen kull talba li jkollok fuq il-mertu partikolari tagħha, kull talba li jkollok fiha ukoll ir-riskji tagħha, iva naf, imma inti trid tara mbagħad; hawnhekk kienet *si tratta* dwar persuna fl-ogħla kariga eżekuttiva tal-pajjiż u dehrli li m'għandekx tħalli persuna f'dik il-kariga tkun fi stat li ma tafx l-*evidential basis* kollu; iva jien deherli li f'dak il-każ ħassejt li kelli nagħmel eċċezzjoni u għandi nieħu dak ir-riskju, li nwessa' dak ir-riskju ma kontx preparat" «

20. L-Avukat Ġenerali qiegħed igħid fl-aħħar mill-aħħar illi hija kwistjoni ta' kejl ta' proporzjonalità bejn l-interess pubbliku li t-tagħrif jingħata lill-pubbliku u l-interess pubbliku li l-investigazjonijiet jitħallew jieħdu l-kors tagħhom. Lill-Avukat Ġenerali deherlu li l-interess illi fiċ-ċirkostanzi l-Prim Ministru kellu fil-kwistjoni kien jiġġustifikah li jieħu dak li qiesu bħala "riskju" li jagħti kopja sħiħa tar-rapport lill-Prim Ministru, u l-Prim Ministru, minkejja x-xewqa li hu wkoll kellu li r-rapport ikun pubblikat, b'sens ta' responsabilità irrispetta d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma jxandarx ir-rapport.

21. Fejn il-qorti ma taqbilx mal-Avukat Ġenerali huwa fin-nuqqas tiegħu li japprezza li l-Kap tal-Oppożizzjoni wkoll għandu dmirijiet kostituzzjonali x'jaqdi u illi, fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, kien qiegħed jiġi mxekkel fil-qadi ta' dawk id-dmirijiet billi nżamm fid-dlam. Hekk kif deherlu li seta' jafda lill-Prim Ministru li jimxi b'responsabilità u ma jxandarx ir-rapport, kellu jafda wkoll lill-Kap tal-Oppożizzjoni li fl-użu li jagħmel mir-rapport jimxi b'sens ta' responsabilità u jinqeda bih biss għall-għanijiet tal-qadi tad-dmirijiet tiegħu. Bid-deċiżjoni tiegħu li jiċħad

it-talba tal-Kap tal-Oppożizzjoni l-Avukat Ġenerali ħoloq żbilanċ bejn is-setgħat kostituzzjonali tal-pajjiż billi xekkel lil waħda minn dawk is-setgħat fil-qadi tad-dmirijiet tagħha. B'hekk warrab wieħed mill-elementi li l-Kostituzzjoni trid u taħseb għalihom biex ikun hemm kontrolli fuq il-poter eżekuttiv tal-istat. Għall-għanijiet tal-ħtieġa ta' proporzjonalità bejn l-interessi kunfliġġenti, kien biżżejjed li r-rapport ma jiġix pubblikat; ma kienx meħtieġ ukoll illi l-Kap tal-Oppożizzjoni jiġi mċaħħad mill-għodda meħtieġa biex jaqdi r-rwol kostituzzjonali tiegħu ta' kontroll fuq l-Eżekuttiv.

22. Għal dawn ir-raġunijiet, il-qorti, għalkemm taqbel mal-Avukat Ġenerali li r-rapport ma għandux jiġi pubblikat – u għalhekk sejra tikkonferma s-sentenza appellata fejn din ċaħdet il-ħames talba li riedet il-pubblikazzjoni tal-atti tal-inkjesta – ma taqbilx li kellha tiġi wkoll miċħuda t-talba biex l-attur jingħata kopja tal-rapport tal-inkjesta.

23. Għalhekk, billi taqbel illi ma hijiex id-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali taħt il-*proviso* għall-art. 518 tal-Kodiċi Kriminali li tikser il-jedd tal-attur taħt l-art. 41 tal-Kostituzzjoni u l-art. 10 tal-Konvenzjoni, iżda l-mod kif l-Avukat Ġenerali nqeda b'dik id-diskrezzjoni fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ tallum illi kiser dak il-jedd, il-qorti sejra tirriforma s-sentenza fejn din ċaħdet it-tielet talba fis-sens li tikkonfermaha fejn ma sabitx li l-*proviso* tal-art. 518 tal-Kodiċi Kriminali fih innifsu jikser il-jedd imħares taħt l-artikoli fuq imsemmija u tħassarha fejn sabet li lanqas it-tħaddim ta' dik id-diskrezzjoni ma kiser dak il-jedd; minflok, tgħid illi r-rifjut tal-Avukat Ġenerali li jagħti lill-attur kopja tar-rapport tal-inkjesta

Egrant (iżda mhux ukoll tal-atti l-oħrajn kollha tal-inkjesta) jikser il-jedd tal-attur imħares taħt l-art. 41 tal-Kostituzzjoni u l-art. 10 tal-Konvenzjoni, u, bħala rimedju, tordna lill-Avukat Ġenerali jagħti lill-attur kopja tar-rapport tal-istess inkjesta (iżda mhux ukoll tal-atti l-oħrajn kollha tal-inkjesta) billi l-attur ukoll, fil-qadi tad-dmirijiet kostituzzjonali tiegħu, għandu jkun fdat li jagħmel użu għaqli u responsabbli tal-informazzjoni li jingħata. F'dan is-sens sejra tilqa' l-ewwel aggravju.

24. It-tieni aggravju jolqot il-jedd għal ħarsien minn diskriminazzjoni.

25. Meta tqis illi, kif rajna fit-trattazzjoni tal-ewwel aggravju, iċ-ċirkostanzi huma tali li jagħtu lill-attur, biex jista' jaqdi sew id-dmir kostituzzjonali tiegħu ta' Kap tal-Oppożizzjoni, il-jedd li jkollu kopja tar-rapport tal-inkjesta bħal ma għandu l-Prim'Ministru, u meta tqis ukoll illi din il-kopja ngħatat mill-Avukat Ġenerali mhux biss lill-Prim'Ministru iżda wkoll lill-avukat personali tiegħu u lill-Ministru tal-Ġustizzja, u kopja spiċċat ukoll f'idejn il-Kap tal-Komunikazzjoni tal-Gvern u b'xi mod ukoll f'idejn tliet Ministri tal-Kabinett li nqdew biha billi iċċitaw silta mir-rapport li ma kinitx fost il-konklużjonijiet pubblikati fi proċeduri ġudizzjarji li fihom kienu involuti personalment, il-qorti ma tistax ma tgħidx illi l-attur ġarrab diskriminazzjoni kontrieh fit-tgawdija ta' jedd imħares mill-Konvenzjoni u bi ksur ukoll tal-Kostituzzjoni peress illi r-raġuni għad-diskriminazzjoni kienet l-implikazzjoni politika tal-kariga ta' Kap tal-Oppożizzjoni.

26. Għalhekk dan it-tieni aggravju wkoll sejjer jintlaqa’ bl-istess modalitajiet imfissra fil-para. 23 ta’ din is-sentenza.

27. Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti tiddisponi mill-appell billi tirriforma s-sentenza appellata:

    i. tikkonfermaha fejn ċaħdet l-eċċezzjoni ta’ intempestività mressqa mill-konvenuti;

    ii. tħassarha fejn laqgħet l-eċċezzjonijiet l-oħra safejn dan ma huwiex kompatibbli ma’ dak li qiegħed jiġi deċiż b’din is-sentenza;

    iii. tikkonfermaha fejn ċaħdet l-ewwel talba tal-attur fejn dan talab li *pendente lite* jingħata kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.* iżda tħassar iċ-ċaħda tal-ewwel talba fil-bqija u tħassar ukoll is-sentenza fejn ċaħdet ir-raba’ talba billi, minflok, tordna lill-konvenut jagħti lill-attur kopja tal-istess rapport;

    iv. tirriformaha fejn ċaħdet it-tieni u t-tielet talbiet fis-sens li tikkonfermaha fejn ma sabitx illi l-*proviso* tal-art. 518 tal-Kodiċi Kriminali li jagħti diskrezzjoni lill-Avukat Ġenerali fih innifsu jikser il-jeddijiet tal-attur imħarsa taħt l-artt. 41 u 45 tal-Kostituzzjoni u l-artt. 10 u 14 tal-Konvenzjoni, u tħassarha fejn sabet li lanqas it-tħaddim ta’ dik id-diskrezzjoni ma kiser dawk il-jeddijiet; minflok, tgħid illi r-rifjut tal-Avukat Ġenerali fl-eżerċizzju ta’ dik id-diskrezzjoni li jagħti lill-attur kopja tar-rapport tal-inkjesta maġisterjali dwar il-kumpannija *Egrant Inc.*

(iżda mhux ukoll tal-atti l-oħrajn kollha tal-inkjesta) jikser il-jedd tal-attur imħares taħt id-disposizzjonijiet fuq imsemmija; u

v. tikkonfermaha fejn ċaħdet il-ħames talba billi ma huwiex meħtieġ, sabiex jingħata rimedju xieraq u biżżejjed lill-attur, illi r-rapport tal-inkjesta jiġi pubblikat.

28. Fiċ-ċirkostanzi, u wkoll billi ntlaqgħu uħud mit-talbiet u ġew miċħuda oħrajn, huwa xieraq illi l-ispejjeż, kemm tal-ewwel grad u kemm tal-appell, jinqasmu bin-nofs ($^1/_2$) bejn il-partijiet.

Joseph Azzopardi President	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
rm